

PROIECT

**Strategia Națională de Proprietate Intelectuală
a Republicii Moldova pentru anii 2011-2015**

Chișinău - 2011

GLOSARUL ABREVIERILOR:

ADA - Agenția de Stat pentru Drepturile de Autor
AGEPI – Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (în perioada 1993-2004 - Agenția de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale)
AITT - Agenția de Inovare și Transfer Tehnologic
ANCO - Asociația Națională „Copyright”
ANPC - Agenția Națională pentru Protecția Concurenței
APC - Acordul de Parteneriat și Cooperare între Republica Moldova și UE
As.DAC - Asociația „Drepturi de autor și conexe”
ATDAC - Asociația Titularilor de Drepturi de Autor și Conexe
BOPI - Buletinul Oficial de Proprietate Industrială
BSA - Business Software Alliance
CCCEC - Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției.
C-D - cercetare-dezvoltare
CÎS - Camera Înregistrării de Stat
CNPI - Comisia Națională pentru Proprietatea Intelectuală
CSI – Comunitatea Statelor Independente
DCFTA - Acordului de Comerț Liber Comprehensiv și Aprofundat
DPI - drepturi de proprietate intelectuală
ICC - Industrii Culturale și Creative
IMM - întreprinderi mici și mijlocii
IMM – întreprinderi mici și mijlocii
ISD - investiții străine directe
MAEIE - Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene
MAI - Ministerul Afacerilor Interne
MAIA - Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare
ME - Ministerul Economiei
MIEPO - Organizația de Promovare a Exportului din Moldova
MJ - Ministerul Justiției
MTIC - Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor
OCDE - Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
OEAB - Organizația Eurasiatică de Brevete
OEB - Organizația Europeană de Brevete
OGC - organizații de gestiune colectivă
OMC - Organizația Mondială a Comerțului
OMPI - Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale
ONG - organizații neguvernamentale
OPI - obiecte de proprietate intelectuală
PCT - Tratatul de Cooperare în domeniul Brevetelor
PI - proprietate intelectuală
SCERS - Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei
TIC - tehnologii informaționale și de comunicare
UE - Uniunea Europeană
UNECE - Comisia Economică a Organizației Națiunilor Unite pentru Europa
UNESCO - Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură
UPFVM - Uniunea Producătorilor de Fonograme și Videograme
UPOV - Uniunea Internațională privind Protecția Noilor Soiuri de Plante
USM – Universitatea de Stat din Moldova
USMF - Universitatea de Stat de Medicină și Farmaceutică „N. Testimițanu”
UTM - Universitatea Tehnică a Moldovei

CUPRINS

Introducere	5
Capitolul I. Situația actuală a sistemului național de proprietate intelectuală ...	9
1.1. Instituirea Sistemului național de proprietate intelectuală (scurt istoric)	
1.2. Cadrul legislativ al protecției PI în Republica Moldova	
1.3. Cadrul instituțional al Sistemului național de PI	
1.4. Infrastructura în domeniul proprietății intelectuale	
1.5. Rolul IMM-urilor în valorificarea potențialului de inovare al PI	
1.6. Stimulente în sprijinul creării și valorificării proprietății intelectuale	
1.7. Promovarea proprietății intelectuale	
1.8. Principalii indicatori ai funcționării Sistemului național de PI	
1.9. Analiza SWOT a Sistemului național de PI	
Capitolul II. Misiunea, viziunea și obiectivele principale ale strategiei	27
Capitolul III. Măsuri și acțiuni specifice pentru realizarea obiectivelor	28
Obiectivul 1. Încurajarea creării, protecției și utilizării proprietății intelectuale ca instrument-cheie în crearea condițiilor pentru tranziția la modelul inovațional al creșterii economice	28-36
1.1. Sporirea rolului proprietății intelectuale și inovării în dezvoltarea țării	
1.2. Sporirea capacităților de inovare ale instituțiilor de cercetare, centrelor universitare și mediului de afaceri	
1.3. Extinderea rolului proprietății intelectuale în promovarea comerțului și atragerea investițiilor. Protecția și utilizarea adecvată a semnelor distinctive, de origine și calitate, a designului industrial și a specialităților tradiționale garantate.	
1.4. Sporirea rolului dreptului de autor și drepturilor conexe în dezvoltarea culturii, industriilor culturale și tehnologiilor informaționale.	
1.5. Modernizarea instrumentelor de valorificare și promovare a PI.	
1.6. Încurajarea utilizării PI de către IMM	
Obiectivul 2. Perfecționarea și armonizarea continuă a cadrului normativ național din domeniul proprietății intelectuale cu evoluțiile din legislația și practica comunitară și cu acordurile internaționale la care Republica Moldova este parte	36-37
2.1. Continuarea procesului de perfecționare și armonizare a legislației în domeniul proprietății intelectuale	
2.2. Promovarea intereselor Republicii Moldova în procesul de elaborare a normelor juridice internaționale sau regionale în domeniul PI	
Obiectivul 3. Dezvoltarea, modernizarea, sporirea transparenței și coerenței sistemului național de proprietate intelectuală	37-38
Obiectivul 4. Consolidarea capacităților instituționale ale organelor abilitate cu funcții și responsabilități privind protecția, asigurarea și respectarea DPI și dezvoltarea unei infrastructuri (cooperări) eficiente de prevenire și combatere a fenomenelor de contrafacere și piraterie	38-40
4.1. Coordonarea activităților diverselor instituții publice implicate în protecția drepturilor de proprietate intelectuală prin intermediul unei conduceri strategice	
4.2. Consolidarea capacităților instituționale ale organelor abilitate cu funcții și responsabilități privind protecția juridică a PI	

4.3. Consolidarea capacităților instituționale ale organelor abilitate cu funcții și responsabilități privind asigurarea respectării drepturilor de PI

Obiectivul 5. Promovarea și dezvoltarea unei culturi avansate în materie de PI, sensibilizarea și conștientizarea publicului larg cu privire la rolul PI și sporirea interesului față de protecția și respectarea drepturilor de proprietate intelectuală.....**40- 42**

5.1.Sporirea accesului la informațiile și cunoștințele din domeniul PI

5.2.Instruirea și educarea în domeniul proprietății intelectuale prin intermediul sistemului preuniversitar, universitar și post-universitar

5.3.Creșterea gradului de conștientizare a drepturilor de proprietate intelectuală de către societate

Obiectivul 6. Aprofundarea cooperării internaționale, regionale și bilaterale în scopul integrării sistemului național de PI în cel internațional și regional**42-44**

Capitolul IV. Estimarea impactului și a costurilor aferente implementării strategiei. Rezultatele scontate și indicatorii de progres.....44-45

Capitolul V Etapele de implementare ale Strategiei45-46

Anexe:47-72

Anexa 1- Principalele documente strategice naționale care au tangență cu domeniul PI;

Anexa 2 - Legislația națională, convențiile, tratatele și acordurile internaționale, precum și cele regionale în domeniul PI, la care Republica Moldova este parte;

Anexa 3 - Lista actelor legislative care au fost amendate urmare a armonizării legislației;

Anexa 4 - Principalii indicatori ai funcționării sistemului național de PI.

Planul de acțiuni (proiect).

INTRODUCERE

Strategia Națională în domeniul Proprietății Intelectuale pentru anii 2011-2015 (denumită în continuare Strategie) este un document strategic ce vizează sistemul național de proprietate intelectuală din Republica Moldova. Strategia este elaborată drept o continuitate a Strategiei de dezvoltare a sistemului național de protecție și utilizare a obiectelor de proprietate intelectuală până în anul 2010, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.1143 din 18 septembrie 2003 (*în continuare – Strategia 2003*).

Strategia 2003 a fost orientată spre asigurarea funcționării eficiente a sistemului de proprietate intelectuală (PI), susținerea și promovarea creativității, afirmarea pe plan internațional a Republicii Moldova în calitate de partener egal în drepturi, crearea bazei social-economice, culturale, organizatorice și de drept, în vederea integrării potențialului intelectual național în cel comunitar-mondial.

Cele mai remarcabile succese în realizarea Strategiei 2003 au fost înregistrate la capitolul perfecționarea legislației în domeniul PI, această sarcină fiind formulată de asemenea și în Programul Național de implementare a Planului de Acțiuni RM-UE și în Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (SCERS). În prezent Republica Moldova dispune de un cadru normativ avansat în domeniu, ce corespunde normelor internaționale și aquis-ului comunitar.

De asemenea, s-au realizat multiple măsuri menite să impulsioneze activitatea de creare, protecție și implementare a obiectelor de proprietate intelectuală (OPI), printre cele mai importante fiind:

- adoptarea Legii cu privire la parcurile științifico-tehnologice și incubatoarele de inovare și crearea infrastructurii în domeniul inovării;
- aprobarea diverselor facilități și scutiri de plata taxelor de înregistrare a OPI, de care beneficiază un șir de persoane fizice și juridice, inclusiv IMM-urile, precum și a scutirilor de taxe pentru menținerea în vigoare a brevetului primii cinci ani pentru invențiile create în baza cercetărilor științifico-tehnologice finanțate din bugetul de stat, de care beneficiază organizațiile din sfera științei și inovării;
- susținerea financiară a inventatorilor în vederea participării lor la expozițiile și saloanele de invenții de peste hotare, promovarea invențiilor brevetate susceptibile de implementare prin intermediul publicațiilor Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI);
- lansarea de către AGEPI a unui nou tip de servicii - *Prediagnoza Proprietății Intelectuale* – care are drept scop optimizarea și eficientizarea potențialului întreprinderilor și instituțiilor în elaborarea, utilizarea și gestionarea obiectelor de proprietate intelectuală.

Un accent deosebit s-a pus pe activitățile de instruire, pregătire și perfecționare a cadrelor în domeniul protecției juridice a OPI, de școlarizare și informare a societății civile, precum și pe promovarea sistemului de PI, încurajarea activității inventive, stimularea autorilor și a titularilor OPI, sensibilizarea potențialilor investitori și oameni de afaceri despre importanța protecției și respectării drepturilor de proprietate intelectuală (DPI) etc.

În aceeași perioadă s-a extins și s-a consolidat cooperarea internațională în domeniul PI, care se realizează de către AGEPI și care s-a materializat prin dezvoltarea și consolidarea relațiilor de colaborare cu Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (OMPI), Uniunea Internațională privind Protecția Noilor Soiuri de Plante (UPOV), Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO), Comisia Economică a Organizației Națiunilor Unite pentru Europa (UNECE), Oficiul Eurasiatic de Brevete (OEAB), Oficiul European de Brevete (OEB), cu oficiile de specialitate din diferite țări ale Uniunii Europene și din CSI.

Asigurarea informațională a sistemului de protecție juridică a OPI s-a dezvoltat continuu și a atins performanțe notabile. În prezent AGEPI oferă utilizatorilor acces gratuit *on-line* prin rețeaua Internet la informația în domeniul PI, inclusiv la Buletinul Oficial de Proprietate Industrială (BOPI) și la următoarele Baze de Date: Invenții, Mărci, Soiuri de plante, Design Industrial, Rezultate științifice, la adresa www.db.agepi.md.

Dincolo de realizările înregistrate, Republica Moldova continuă să se confrunte cu un șir de probleme ce țin de domeniul PI: gradul insuficient de valorificare a rezultatelor muncii intelectuale și a activității inovative, care constituie fundamentul unei economii competitive bazată pe cunoaștere; nivelul înalt al pirateriei și contrafacerii, ceea ce prezintă un pericol major pentru securitatea economică a țării și sănătatea consumatorului autohton; implicarea slabă a titularilor OPI în acțiunile de apărare a DPI; utilizarea extrem de redusă a potențialului PI de către IMM-uri; numărul mare de cazuri de concurență neloială și depunere a cererilor de înregistrare a OPI cu rea credință; nivelul scăzut de cultură generală în domeniul PI; activitate ineficientă și netransparentă a organizațiilor de gestiune colectivă a drepturilor de autor și conexe etc. În consecință, **proprietatea intelectuală nu și-a ocupat încă locul de factor-cheie în dezvoltarea economică, socială și culturală a țării.**

În același timp, **la nivel global**, proprietatea intelectuală nu a fost niciodată mai importantă din punct de vedere economic și politic și mai controversată decât la etapa contemporană. Cele două ramuri ale sale – proprietatea industrială (invențiile, soiurile de plante, mărcile, desenele și modelele industriale, circuitele integrate și indicațiile geografice) - pe de o parte, și drepturile de autor (având ca obiecte operele literare, științifice, dramatice, muzicale, coregrafice, de artă plastică, de arhitectură, fotografice, programele pentru calculator, bazele de date etc.) și drepturile conexe (subiecți ai cărora sunt interpreții, producătorii de fonograme, producătorii de videograme și organizațiile de difuziune prin eter sau prin cablu) - pe de altă parte, sunt obiecte ale unui șir de tratate internaționale de importanță majoră și subiecte de discuții și dezbateri pe diverse teme de maximă actualitate, precum sănătatea publică, securitatea alimentară, educație, comerț, politică industrială, cunoștințe tradiționale, inovare, transfer tehnologic, cercetare științifică, ecologie, biodiversitate, biotehnologie, Internet, industriile de divertisment, mass-media etc. Este incontestabil faptul că **într-o economie bazată pe cunoaștere conștientizarea rolului și importanței DPI este indispensabilă pentru elaborarea politicilor adecvate în toate domeniile de dezvoltare umană.**

La etapa contemporană proprietatea intelectuală este o preocupare cheie în căutarea soluțiilor pentru creșterea economică, dezvoltare și competitivitate, pentru ocuparea forței de muncă și creșterea bunăstării atât în țările dezvoltate, cât și în cele în curs de dezvoltare. În special, sectoarele industriale care se bazează pe protecția DPI sunt contribuabili substanțiali ai economiei. Un regim clar, robust și eficient al DPI este o condiție vitală pentru atragerea investițiilor străine directe (ISD), promovarea cercetării-dezvoltării (C&D) și transferul de tehnologie.

Conform constatărilor OCDE, DPI puternice corelează pozitiv cu ISD: o creștere de 1% a numărului de brevete corelează cu o creștere cu 2,8% în ISD, iar o îmbunătățire de 1% în protecția drepturilor de autor și a mărcilor mărește ISD cu 3,8% și 6,8%, respectiv. Pe de altă parte, DPI slabe reprezintă bariere semnificative pentru licențierea tehnologică internațională și reduc, în special investițiile directe în sectoarele de software și farmaceutic. Cel puțin 25% din firmele high-tech americane, germane și japoneze au refuzat să investească direct sau prin intermediul asociațiilor în participațiune în țările în curs de dezvoltare cu DPI slabe.

Produsele intelectuale, cunoștințele științifice, informația, potențialul profesional, spiritual, științific și cultural al societății contemporane sunt forța motrice a creșterii economice și determină competitivitatea economică. Toate acestea indică la creșterea rolului proprietății intelectuale în societatea modernă. La etapa actuală, eforturile guvernelor de a investi în consolidarea regimurilor de PI, nu sunt considerate drept cheltuieli, ci mai degrabă investiții care generează dividende tangibile în dezvoltarea economică și socială.

Conform recomandărilor Comisiei Economice a Națiunilor Unite pentru Europa (UNECE), un regim de proprietate intelectuală bine conceput și performant nu este un scop în sine, ci un instrument pentru a spori capacitatea de inovare și competitivitatea economiei. Factorii de decizie ar trebui să asigure, prin urmare, ca practicile și politicile care vizează îmbunătățirea regimului de proprietate intelectuală să fie în concordanță cu și integrate într-un efort mai mare pentru a îmbunătăți politica, cadrul juridic și regulator de promovare a inovării și a competitivității.

O importanță deosebită se acordă proprietății intelectuale în Uniunea Europeană. Unul din elementele-cheie ale Strategiei de la Lisabona revizuite pentru creștere și locuri de munca este îmbunătățirea modului de gestionare a DPI, deoarece aceste drepturi, în special brevetele, sunt legate

de inovație, care constituie la rândul ei un element important al competitivității. O abordare bine fundamentată, armonizată și progresivă cu privire la drepturile de proprietate intelectuală este esențială pentru realizarea obiectivelor ambițioase ale Strategiei Europa 2020, care definește obiectivele și prioritățile strategice ale UE menite să consolideze competitivitatea europeană la nivel global.

Rezultatele activității intelectuale sunt o componentă importantă a bogăției naționale a Republicii Moldova. Stabilizarea economiei și impulsivitatea creșterii economice, dezvoltarea comerțului și ocuparea forței de muncă implică atragerea crescândă în activitățile economice a proprietății intelectuale, care reprezintă o componentă vitală a activităților comerciale și joacă un rol fundamental în procesele de management, inovare, dezvoltare și creare a locurilor de muncă.

DPI reprezintă o componentă vitală a activităților comerciale, care contribuie la garantarea unor beneficii corecte pentru cei care creează și inovează, precum și la protecția investițiilor acestora în cercetare și în idei noi.

Reieșind din aceste premize, este stringent necesară o nouă Strategie Națională în domeniul Proprietății Intelectuale pentru anii 2011-2015, care să creeze condițiile necesare în vederea dezvoltării și consolidării unui cadru juridic, instituțional și social adecvat pentru crearea, protecția, gestionarea și valorificarea pleneră a potențialului proprietății intelectuale, care să corespundă standardelor internaționale și să contribuie la dezvoltarea unei economii naționale competitive, bazată pe cunoaștere și inovare.

La elaborarea prezentei Strategii au fost analizate și luate în considerație un șir de documente strategice naționale ce au tangență (direct, sau implicit) cu proprietatea intelectuală:

1. Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare” 2011-2014, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. din 2011.

2. Relansăm Moldova. Prioritățile de dezvoltare pe termen mediu. Raport pentru ședința Grupului Consultativ de la Bruxells, 24 martie 2010

3. Programul de stat de susținere a dezvoltării Întreprinderilor Mici și Mijlocii pentru anii 2009-2011, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. din și Planul de acțiuni privind realizarea Programului de stat de susținere a dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2009-2011

4. Planul de Acțiuni Republica Moldova - Uniunea Europeană.

5. Strategia națională de dezvoltare pe anii 2008-2011, aprobată de Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr.295-XVI din 21.12.2007 și Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de dezvoltare pe anii 2008-2011, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 191 din 25.02.2008

6. Strategia de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2006-2015, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1288 din 09.11.2006.

7. Strategia de dezvoltare a industriei pe perioada până în anul 2015, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1149 din 05.10.2006

8. Strategia Investițională a Republicii Moldova, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 234 din 27.02.2002

9. Strategia Națională de edificare a societății informaționale – "Moldova electronică" nr. 255 din 09.03.2005

Principalele prevederi ale acestora ce țin de domeniul PI sunt expuse în Anexa nr. 1.

Realizarea Strategiei va contribui la:

- Crearea unui mediu antreprenorial competitiv, bazat pe rezultatele muncii intelectuale, transferul de tehnologii, ceea ce va contribui la crearea condițiilor pentru tranziția la modelul inovațional al creșterii economice a țării;

- Creșterea nivelului de cultură în domeniul PI la nivelul întregii societăți, ceea ce va conduce la diminuarea utilizării de mărfuri contrafăcute și produse pirat, la reducerea numărului de cazuri de concurență neloială și depuneri de cereri cu rea credință etc.;
- Sporirea capacităților instituționale și funcționale ale instituțiilor cu responsabilități în domeniul PI și stabilirea unei mai bune comunicări și coordonări între ele în vederea asigurării respectării drepturilor, prevenirii și combaterii fenomenelor de contrafacere și piraterie;
- Creșterea numărului de IMM-uri inovative și sporirea competitivității acestora, ceea ce va contribui la creșterea economică, ocuparea forței de muncă și la bunăstare;
- Intensificarea activității de brevetare/înregistrare a OPI peste hotare, inclusiv a indicațiilor geografice autohtone, stimulând astfel exportul produselor cu valoarea adăugată înaltă;
- Îmbunătățirea cadrului juridic pentru proprietatea intelectuală, în conformitate cu standardele internaționale și europene, care să asigure o protecție sigură a drepturilor de PI,
- Crearea imaginii țării ca stat de drept care asigură protejarea drepturilor de PI, ceea ce va contribui la atragerea investițiilor în produse și tehnologii performante etc.

Capitolul I. Situația actuală a sistemului național de proprietate intelectuală

1.1. Instituirea Sistemului național de proprietate intelectuală (scurt istoric)

După proclamarea la 27 august 1991 a independenței, Republica Moldova a pășit ferm spre o economie de piață care este de neconceput fără un sistem eficient de protecție a proprietății private, inclusiv a celei intelectuale. Este incontestabil, că sistemul de protecție a proprietății intelectuale este unul din cele mai importante atribute ale statalității Republicii Moldova, iar art. 33 din Constituția țării, adoptată la 29 iulie 1994, consfințește dreptul cetățenilor la proprietatea intelectuală, iar interesele lor materiale și morale ce apar în legătură cu diverse genuri de creație intelectuală sunt apărute de lege.

Într-un timp relativ scurt, în Republica Moldova au fost create instituțiile, structurile și instrumentele necesare unei activități eficiente de reglementare și administrare a proprietății intelectuale. Astfel, prin Decretele Președintelui Republicii Moldova nr. 238 din 25 noiembrie 1991 și nr. 120 din 25 mai 1992 au fost instituite, respectiv:

✓ Agenția de Stat pentru Drepturile de Autor (ADA), menită să asigure protecția drepturilor și intereselor legitime ale autorilor de opere literare, științifice și de artă, precum și a drepturilor conexe și

✓ Agenția de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale (AGEPI), având drept scop realizarea protecției juridice a proprietății industriale pe teritoriul Republicii Moldova, prin dezvoltarea sistemului de protecție și promovarea politicii de stat în acest domeniu.

Întru executarea prevederilor Codului cu privire la știință și inovare Nr.259-XV din 15.07.2004, în conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 1016 din 13 septembrie 2004, a fost creată Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI) prin fuzionarea Agenției de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale și Agenției de Stat pentru Drepturile de Autor, iar prin Hotărârea Guvernului nr. 1378 din 13 decembrie 2004 a fost aprobat statutul noii Agenții. Prin această unificare instituțională în Republica Moldova s-a consolidat un sistem național de proprietate intelectuală integrat, modern și viabil care cuprinde totalitatea elementelor administrativ-organizatorice, normative și parțial infrastructura ce asigură protecția și valorificarea obiectelor de proprietate intelectuală la nivel național, regional și internațional.

1.2. Cadrul legislativ al protecției PI în Republica Moldova

Pe parcursul perioadei de timp după declararea independenței și până în prezent, Republica Moldova a aderat la principalele organizații internaționale și regionale, precum și la 32 de tratate internaționale în domeniul PI, inclusiv la:

23 - administrate de către OMPI (din totalul de 24);

3 – administrate, respectiv, de către UPOV, OMC și UNESCO și

6 - din cadrul CSI.

În perioada de timp de la instituirea sistemului național de protecție a proprietății intelectuale și până în prezent, a fost creat și s-a consolidat un cadru normativ complex privind proprietatea intelectuală, care cuprinde legislația națională, convențiile, tratatele și acordurile internaționale, precum și cele regionale în domeniul PI, la care Republica Moldova este parte (*Anexa 2*).

Legislația națională în domeniul proprietății intelectuale a cunoscut o dezvoltare continuă în paralel cu integrarea țării în sistemul economic mondial. Astfel, aderarea Republicii Moldova la OMC în 2001, a fost precedată de modificarea, în perioada 1997-2000, a legilor cu privire la protecția obiectelor de proprietate intelectuală (invenții, soiuri de plante, design industrial, mărci și denumiri de origine, topografii ale circuitelor integrate, obiecte protejate de dreptul de autor și drepturile conexe), precum și a legislației civile și administrative în scopul conformării acestora cerințelor impuse de Acordul privind aspectele comerciale ale drepturilor de proprietate intelectuală

(Acordul TRIPS). În același context, în 2007, a fost adoptat un șir de amendamente la Codul penal, prin care au fost prevăzute sancțiuni penale pentru cazurile de încălcare a drepturilor de PI.

Evoluția Republicii Moldova pe calea integrării europene a determinat armonizarea legislației în domeniul proprietății intelectuale (PI) cu *acquis-ul* comunitar, în scopul asigurării unui nivel de protecție și de respectare a drepturilor de proprietate intelectuală echivalent celui existent în Uniunea Europeană și în conformitate cu angajamentul asumat în temeiul art. 49 al Acordului de Parteneriat și Cooperare (APC) între Republica Moldova și UE¹.

Astfel, în perioada 2007-2010 tot cadrul legislativ ce ține de domeniul PI a fost revizuit², fiind adoptate, în redacție nouă, 6 legi speciale, armonizate cu legislația Uniunii Europene, ce reglementează protecția obiectelor de proprietate industrială și a operelor protejate de dreptul de autor și drepturile conexe:

- ✓ Legea nr. 161-XVI din 12.07.2007 privind protecția desenelor și modelelor industriale;
- ✓ Legea nr. 38-XVI din 29.02.2008 privind protecția mărcilor;
- ✓ Legea nr. 39-XVI din 29.02.2008 privind protecția soiurilor de plante;
- ✓ Legea nr. 50-XVI din 07.03.2008 privind protecția invențiilor;
- ✓ Legea nr.66-XVI din 27.03.2008 privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate;
- ✓ Legea nr. 139 din 02.07.2010 privind dreptul de autor și drepturile conexe.

De asemenea, în legile de specialitate din domeniul protecției proprietății intelectuale a fost implementată Directiva 2004/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală.

Intrarea în vigoare a noilor legi a atras după sine un șir de acțiuni menite să asigure aducerea legislației în vigoare în concordanță cu prevederile legilor menționate, precum și aplicarea lor eficientă. În acest scop, au fost elaborate și aprobate, prin hotărâri de Guvern, regulamentele aferente legilor, de asemenea au fost amendate și ajustate alte acte legislative de importanță majoră pentru funcționarea sistemului de PI, inclusiv:

- ✓ Codul contravențional nr. 218-XVI din 24.10.2008, art. 96-103, 400;
- ✓ Codul civil nr. 1107-XV din 06.06.2002, art.8, 21, 301, 470 alin. (1) lit. f), 925 alin. (1) lit.d), 1171-1178, 1607,
- ✓ Codul de procedură civilă nr. 225-XV din 30.05.2003, art. 33 alin. (3¹), 85 alin. (1) lit. a) poz. doi, lit. j), 127¹, 127², 127³, 460 alin. (1) lit. j), alin. (2);
- ✓ Codul penal nr. 985-XV din 18.04.2002, art. 185¹, 185², 185³, 246¹;
- ✓ Codul de procedură penală nr. 122-XV din 14.03.2003 (Partea specială) art. 275 pct.6), 276;
- ✓ Codul vamal nr. 1149-XIV din 20.07.2000, art. 1, cap. XII;
- ✓ Codul audiovizualului nr. 260-XVI din 27.07.2006, art. 18, 20 alin. (1) lit. b);
- ✓ Codul fiscal 1163-XIII din 24.04.97, art. 12, 28, 71 lit. (j), 75 alin. (4) lit. a), 103 alin. (1) pct. 7), 111 alin. (1) lit. (e), 117¹ alin. (5);

precum și alte 16 legi ce au tangență cu domeniul proprietății intelectuale (*Anexa 3*).

Cadrul juridic național existent în domeniul proprietății intelectuale este în concordanță atât cu normele internaționale, cât și cu cele ale Uniunii Europene. Totodată, procesul de armonizare a legislației este unul continuu, datorită evoluției permanente și dinamice a proprietății intelectuale. Astfel, a fost definitivat un șir de proiecte de acte legislative care se află, în prezent, la examinare în Parlament sau Guvern.

¹ Acordul de Parteneriat și Cooperare (APC), care stă la baza relațiilor juridice între UE și Republica Moldova a fost semnat în noiembrie 1994 și a intrat în vigoare în iulie 1998.

² Cu excepția Legii nr. 655-XIV din 29.10.1999 privind protecția topografiilor circuitelor integrate, care nu a fost modificată, fiind conformă cu legislația internațională în domeniu (Acordul TRIPS, Tratatul privind proprietatea intelectuală în domeniul circuitelor integrate), plus la aceasta, nefiind depusă nici o cerere de înregistrare a vreunei topografii pe întreaga perioadă de existență a acestei Legi.

În timp ce cadrul legislativ, conform estimărilor și experților europeni³, este unul destul de avansat, o sarcină primordială pentru următorii ani rămâne **implementarea practică** a acestuia, în special ce ține de asigurarea respectării drepturilor. Aceasta nu reprezintă, doar o activitate de consolidare a personalului, de specializare și/sau instruire în cadrul instituțiilor relevante, care, de altfel se efectuează cu sprijinul considerabil acordat prin intermediul proiectelor sprijinite de donatori, inclusiv prin Proiectul TWINNING al UE⁴. Pentru Republica Moldova, factori suplimentari critici sunt **gestionarea implementării** (inclusiv activitățile conjugate antipiraterie) și **implicarea mai activă a titularilor de drepturi** în activitatea de aplicare a legii.

1.3. Cadrul instituțional al Sistemului național de PI

Paralel cu crearea și consolidarea sistemului legislativ în domeniul proprietății intelectuale, în Republica Moldova s-a constituit și a evoluat **cadrul instituțional** pentru protecția, respectarea și apărarea drepturilor de PI. În prezent, acesta include următoarele instituții și structuri de bază cu atribuții și responsabilități în domeniul proprietății intelectuale:

- Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală;
- Sistemul judiciar din Moldova;
- Procuratura Generală;
- Serviciul Vamal;
- Ministerul Afacerilor Interne;
- Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției;
- Agenția Națională pentru Protecția Concurenței;
- Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor;
- Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare.

Rolul central în acest sistem îi revine **Agenciei de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI)**, care organizează și efectuează, potrivit legii, protecția juridică a proprietății intelectuale pe teritoriul Republicii Moldova; elaborează propuneri referitoare la politica de stat și la cadrul normativ-legislativ privind protecția proprietății intelectuale, precum și propuneri vizând perfecționarea legislației naționale în domeniu; organizează și gestionează sistemul național de protecție a proprietății intelectuale în conformitate cu legislația în vigoare a Republicii Moldova și cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte; elaborează propuneri privind dezvoltarea sistemului național de protecție a proprietății intelectuale etc. AGEPI, de asemenea, reprezintă Republica Moldova în cadrul organizațiilor internaționale și regionale în domeniul proprietății intelectuale și este oficiul receptor/oficiul țării de origine pentru cererile de brevetare/înregistrare a obiectelor de proprietate intelectuală (OPI) în străinătate, conform tratatelor internaționale și regionale la care Republica Moldova este parte. AGEPI este independentă în adoptarea deciziilor și hotărârilor privind protecția juridică a OPI. Acestea pot fi atacate în Comisia de Contestații a AGEPI, în arbitrajul specializat sau în instanța de judecată.

Un rol extrem de important în asigurarea respectării drepturilor de PI aparține **sistemului judiciar**. Conform legislației Republicii Moldova, titularii de drepturi, sau persoanele ale căror drepturi au fost încălcate, pot iniția proceduri civile, administrative sau penale pentru asigurarea respectării drepturilor de PI. În prezent în Republica Moldova nu există instanțe specializate care ar soluționa litigiile ce țin de domeniul proprietății intelectuale. Totodată, conform art. 33 al. (3)¹ al Codului de procedură civilă⁵, **Curtea de Apel Chișinău** este abilitată cu competența necesară de a

³ Legislația și politica în domeniul proprietății intelectuale. Armonizarea legislației Republicii Moldova cu standardele UE = Intellectual property law and policy. Law approximation to EU standards in the Republic of Moldova/Eugene Stuart, Edoardo Fano, Linda Scales [et al.]; – Chișinău: “Sinectica-Com” SRL, 2010. – 291 ; 277 p. – Setul de ghiduri pentru armonizarea legislației sectoriale. (În continuare - SLAG)

⁴ Proiectului TWINNING „Suport pentru implementarea și respectarea drepturilor de proprietate intelectuală în Republica Moldova”, finanțat de Uniunea Europeană, a demarat la 1 noiembrie 2011 și are o durată de 18 luni.

⁵ Art.33 al.(3)¹ a fost introdus prin Legea nr.238-XVI din 13.11.08, MO215-2171/05.12.08 art.796.

judeca în primă instanță litigiile din domeniul proprietății intelectuale. Deciziile acestei instanțe pot fi atacate cu recurs la **Curtea Supremă de Justiție**, în modul stabilit de lege.

În scopul familiarizării publicului larg cu rezultatele examinării litigiilor din domeniul PI și în contextul realizării Planului de acțiuni RM-UE vizând asigurarea accesului publicului larg la informația legală și la jurisprudența în domeniu, AGEPI a inițiat în anul 2007 publicarea pe pagina sa web (www.agepi.md/md/decizii_judecata/index.php) a deciziilor și hotărârilor definitive și irevocabile ale instanțelor judecătorești pe cazurile de proprietate intelectuală. La 1 ianuarie 2011 numărul total al acestora a atins cifra de 178, dintre ele 146 (82%) se referă la mărci, 24 (13,5%) - la invenții și câte 4 (2,25%), respectiv, la drepturi de autor și conexe și la desene și modele industriale.

Totodată, în scopul asigurării respectării drepturilor, în anul 2003 pe lângă AGEPI a fost instituit Arbitrajul specializat în domeniul proprietății intelectuale.

În același context se înscrie și activitatea **Comisiei de Contestații** - organ specializat, instituit în cadrul AGEPI, competența căruia ține de soluționarea pe cale extrajudiciară a contestațiilor depuse împotriva deciziilor de înregistrare/brevetare sau de respingere a cererilor de înregistrare/brevetare a obiectelor de proprietate intelectuală. Profesionalismul membrilor Comisiei de Contestații AGEPI se manifestă prin numărul redus de litigii ajunse în instanța de judecată. Corespunzător, în perioada anilor 2003-2010, din 1063 de hotărâri emise de Comisia de Contestații, au fost atacate în instanța de judecată 97 (9%), dintre care 62 de hotărâri au fost menținute în vigoare, iar 35 de hotărâri au fost anulate, respectiv, 36% din cele atacate sau 3,3% din total.

Unul din mijloacele eficiente de asigurare a respectării drepturilor de PI, de protecție a inovațiilor, a mijloacelor de promovare a comerțului și atragere a investițiilor îl reprezintă **legislația penală**, care are scopul de a apăra, împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea etc., precum și de a preveni săvârșirea de noi infracțiuni. Un rol deosebit în aplicarea legii penale cu referire la respectarea drepturilor de PI în Republica Moldova îi revine **Procuraturii Generale**. Reieșind din importanța acordată acestui domeniu și în conformitate cu Hotărârea Parlamentului nr.77 din 04.05.2010⁶, în cadrul Procuraturii Generale a fost creată Secția tehnologiei informaționale și investigații ale infracțiunilor în domeniul informaticii, ca o subdiviziune structurală independentă cu subordonare directă Procurorului General.

O componentă vitală a sistemului național de proprietate intelectuală, indispensabilă oricărui stat de drept, care derivă de asemenea și din obligațiile asumate de către Republica Moldova în virtutea acordurilor internaționale la care este parte, în primul rând Acordul TRIPS, ține de implementarea măsurilor de protecție a drepturilor de PI la frontieră. Autoritatea competentă în acest domeniu este **Serviciul Vamal**, activitatea căruia se desfășoară în conformitate cu prevederile legislației naționale și internaționale în vigoare din domeniul de referință⁷ și se realizează în colaborare cu instituțiile și organizațiile implicate în asigurarea protecției proprietății intelectuale și cu titularii de drepturi asupra obiectelor de proprietate intelectuală. Această activitate are drept obiectiv principal asigurarea aplicării eficiente a măsurilor de protecție la frontieră în scopul protejării drepturilor și intereselor legitime ale titularilor de drepturi prin contracararea traficului internațional cu produse contrafăcute și opere-pirat, comercializarea cărora cauzează prejudicii titularilor de drepturi, generează acte de concurență neloială și reprezintă un pericol major pentru securitatea economică a țării și sănătatea consumatorului autohton.

La acest compartiment, începând cu anul 2008 a fost realizat un șir de măsuri, în special în ceea ce ține de asigurarea respectării drepturilor la frontieră reglementate de Capitolul XII din Codul Vamal, elaborat în baza prevederilor Acordului TRIPS și modificat în temeiul prevederilor Regulamentului (CE) nr.1383/2003 al Consiliului din 22 iulie 2003 privind intervenția autorităților vamale împotriva mărfurilor suspectate de a aduce atingere anumitor drepturi de proprietate

⁶ Hotărârea Parlamentului nr.77 din 04.05.2010 privind aprobarea structurii Procuraturii Generale //Monitorul Oficial nr.78-80/227 din 21.05.2010

⁷ Activitatea Serviciului Vamal se desfășoară în conformitate cu art. 9; 33 din Constituția Republicii Moldova, capitolul XII al Codului vamal, Legile speciale referitoare la protecția obiectelor de PI, Acordul TRIPS, alte acte normative relevante.

intelectuală, precum și măsurile care trebuie aplicate mărfurilor care aduc atingere anumitor drepturi de proprietate intelectuală.

Mecanismul actual de aplicare a măsurilor de protecție la frontieră în privința obiectelor de proprietate intelectuală prevede inițierea acestora, la cererea titularului de drept, sau la inițiativa organului vamal (procedura *ex-officio*), cu notificarea titularului de drept, dacă sunt temeiuri suficiente de a considera ca mărfurile aduc atingere unui drept de proprietate intelectuală, urmând ca titularul de drepturi să inițieze în termenul stabilit procedura în judecată, în caz contrar, organul vamal dispune eliberarea mărfurilor. Realizarea cu succes a procedurilor expuse mai sus implică o colaborare strânsă între organele vamale și titularii de drepturi. Specificul raporturilor juridice din sfera proprietății intelectuale indica asupra faptului ca protecția eficientă a drepturilor de PI, inclusiv în cadrul realizării controlului vamal, este în cea mai mare măsură condiționată de inițiativa și interesul manifestat de titularii de drepturi. În acest sens, se constată carențe majore, unul din motive fiind piața relativ mică a Republicii Moldova în comparație cu cea a țărilor limitrofe.

Ministerul Afacerilor Interne (MAI) este abilitat cu competență în domeniul prevenirii și combaterii delictelor în domeniul proprietății intelectuale. Activitatea ce ține de prevenirea și contracararea fenomenului pirateriei și contrafacerii bunurilor este coordonată de către Direcția Investigare a Fraudelor din cadrul MAI. Activitatea acesteia este organizată și se realizează conform principiului supravegherii operative a principalelor domenii de activitate economică, în baza interacțiunii practice cu subdiviziunile Departamentului Poliție, colaborării cu alte organe de drept și control abilitate cu atribuții speciale, prevăzute de lege. Direcția Investigare a Fraudelor organizează desfășurarea acțiunilor preventiv-profilactice, de urmărire penală și măsurilor operative de investigație ale subdiviziunilor din teritoriu întru prevenirea depistarea și documentarea infracțiunilor, a cazurilor de contrabandă și trafic ilicit cu mărfuri, a crimelor în domeniul sistemelor informatice și a proprietății intelectuale, a actelor de contrafacere a mărfurilor și protejarea persoanelor fizice și juridice împotriva unor activități economice și antreprenoriale ilicite și de concurență neloială.

Lezarea drepturilor de proprietate intelectuală este într-o legătură intrinsecă cu astfel de infracțiuni ca evaziunea fiscală și contrabanda, instrumentarea cărora a fost atribuită în competența **Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției (CCCEC)**. Acest fapt determină implicarea, la necesitate, a CCCEC în activitatea de combatere a contrafacerii și pirateriei, chiar dacă în conformitate cu prevederile legislației în vigoare, nu i-au fost încredințate, în mod direct, careva atribuții în domeniul protejării drepturilor proprietății intelectuale, urmărirea penală.

Proprietatea intelectuală este un atribut indispensabil al economiei de piață, dezvoltarea căreia se bazează pe un mediu concurențial sănătos, formarea și menținerea acestuia în Republica Moldova ține de activitatea **Agenției Naționale pentru Protecția Concurenței (ANPC)**⁸. ANPC are ca scop promovarea politicii statului în domeniul protecției concurenței, limitarea și reprimarea activității anticoncurențiale a agenților economici, a autorităților administrației publice, precum și efectuarea controlului asupra executării legislației cu privire la protecția concurenței. ANPC efectuează de asemenea expertiza proiectelor de acte legislative prin prisma impactului pe care îl pot genera acestea asupra mediului concurențial și elimină prevederile care pot genera bariere la intrarea/ieșirea pe anumite piețe, crearea de condiții mai avantajoase pentru anumiți agenți economici, discriminarea altora, etc.

ANPC nu are atribuții directe referitoare la proprietatea intelectuală, totodată, art. 1 din Legea nr. 1103-XIV din 30 iunie 2000 cu privire la protecția concurenței, care stă la baza activității ANPC, stabilește că prevederile sale nu se extind asupra relațiilor reglementate prin normele de protecție juridică a obiectelor de proprietate industrială, a drepturilor de autor și drepturilor conexe, cu excepția cazurilor de utilizare a acestor norme și drepturi pentru limitarea concurenței. În particular, Legea menționată conține prevederi privind constatarea actelor care pot fi calificate drept concurență neloială, cum ar fi folosirea neautorizată, integral sau parțial, a mărcii de produse sau servicii, a designului ambalajului sau a denumirii de firmă a unui alt agent economic.

⁸ **Agencia Națională pentru Protecția Concurenței (ANPC)** este creată și funcționează în baza Legii nr. 1103 din 30.06.2000 cu privire la protecția concurenței, în calitate de autoritate permanentă în administrația publică.

Examinarea cazurilor de concurență neloială ține nemijlocit de competența Direcției Controlul Concurenței neloiale și a Publicității, create în cadrul ANPC. În perioada 2007 - octombrie 2010 Consiliul Administrativ al ANPC a inițiat 18 cazuri pe semnele încălcării legislației cu privire la protecția concurenței, în special, ce țin de concurența neloială,

Epoca contemporană este de neconceput fără tehnologiile informaționale și de comunicare (TIC), serviciile on-line și comerțul electronic. Totodată, protecția PI în era digitală este o provocare majoră cu care se confruntă în prezent atât țările dezvoltate, cât și cele în curs de dezvoltare. Încălcările drepturilor de PI on-line constituie un fenomen global, iar echilibrul între accesul liber la Internet și măsurile care trebuie adoptate pentru combaterea eficientă a acestui flagel constituie o problemă a cărei soluționare este din ce în ce în ce mai dificilă, datorită dezvoltării vertiginoase a tehnologiilor informaționale și evoluției lente a cadrului legislativ în acest domeniu. În condițiile actuale, reieșind din nivelul înalt de dezvoltare a TIC în Republica Moldova, **Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor (MTIC)** devine una din principalele componente ale sistemului național de PI. Printre funcțiile și responsabilitățile sale care au tangență cu asigurarea respectării drepturilor de proprietate intelectuală se numără:

- elaborarea, monitorizarea, implementarea și evaluarea politicilor publice în domeniile societății informaționale, informatizării, tehnologiilor informaționale, comunicațiilor, evidenței de stat și resurselor informaționale de stat;

- coordonarea și monitorizarea procesului de implementare a tehnologiilor informaționale și de comunicații în diferite domenii ale economiei naționale, precum și informatizării activității autorităților publice.

În pofida importanței respectării drepturilor de PI, actualmente MTIC nu dispune de personal specializat în domeniul proprietății intelectuale.

În perioada anilor 2006-2009 se observa o tendință de creștere a utilizării software cu respectarea drepturilor de autor asupra acestuia. În acest sens, studiul efectuat de către Business Software Alliance (BSA)⁹ cu privire la pirateria software pentru computere personale, constată că ponderea software-ului ilegal în totalul software-ului utilizat în Republica Moldova a scăzut de la 94% în 2006 la 90% în 2009, iar valoarea comercială a software-ului nelicențiat s-a micșorat, corespunzător, de la 56 la circa 36 de milioane dolari SUA. Utilizarea ilicită a software-ului reduce considerabil piața legală de tehnologii informaționale din Republica Moldova.

Totodată, conform concluziilor experților¹⁰, nu este rezonabil de așteptat careva rezultate considerabile în ceea ce privește asigurarea realizării drepturilor în Republica Moldova în cazul în care principalii titulari de drepturi (inclusiv, ai drepturilor de proprietate industrială) nu sprijină eforturile de aplicare a legislației din cauza indiferenței aparente față de piața moldovenească relativ mică.

O altă autoritate cu responsabilități în domeniul PI este **Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA)**, ce îndeplinește un șir de atribuții referitor la soiurile de plante, prin intermediul **Comisiei de Stat pentru Testarea Soiurilor de Plante (Comisia de stat)**, care în comun cu AGEPI, realizează politica statului în domeniul protecției juridice a soiurilor.

Comisia de stat efectuează testarea soiurilor de plante în cadrul centrelor sale de testare, al stațiilor experimentale, al instituțiilor specializate și laboratoarelor conform metodologiilor și termenelor stabilite, în baza standardelor internaționale, în vederea aprecierii conformității lor cu condițiile de brevetabilitate, respectiv distinctivitate, uniformitate și stabilitate, de asemenea, efectuează testarea soiurilor în vederea aprecierii valorii lor agronomice. Comisia de stat ține Registrul soiurilor de plante, care cuprinde soiurile admise pentru producere și comercializare în Republica Moldova. Comisia de stat și AGEPI reprezintă Republica Moldova în Uniunea Internațională pentru Protecția Noilor Soiuri de Plante (UPOV), precum și în alte organizații internaționale și interguvernamentale pentru protecția soiurilor de plante, cooperând cu ele pe plan bilateral și multilateral.

⁹ <http://portal.bsa.org/globalpiracy2009/studies/globalpiracystudy2009.pdf>

¹⁰ SLAG

Printre funcțiile de bază ale MAIA ce au tangență cu PI se numără și gestionarea mărcilor – proprietate a statului¹¹, în conformitate cu actele legislative și normative în vigoare¹², Ministerul fiind responsabil de utilizarea adecvată și promovarea acestora pe piețele internă și externe, precum și de asigurarea protecției lor la nivel național și în străinătate.

Prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.644 din 19.07.2010¹³ MAIA a fost desemnat în calitate de autoritate competentă abilitată cu atribuții și responsabilități referitoare la produsele agricole și alimentare cu denumiri de origine și indicații geografice și la specialitățile tradiționale garantate, conform domeniului reglementat.

De rând cu MAIA, în baza aceleiași Hotărâri a Guvernului au fost desemnate în calitate de autorități competente, pentru categoriile de produse din domeniile reglementate, și alte 4 ministere: Ministerul Sănătății, Ministerul Culturii, Ministerul Mediului și Ministerul Construcțiilor și Dezvoltării Regionale. Toate aceste autorități urmează să instituie și să dezvolte, fiecare în domeniul său de activitate, sistemele și procedurile specifice aferente recunoașterii, înregistrării și utilizării denumirilor de origine și indicațiilor geografice pentru produsele din domeniile reglementate, precum și înregistrării și producerii specialităților tradiționale garantate. Punerea în aplicare a acestor instrumente valoroase ale marketingului are menirea să contribuie la dezvoltarea teritoriilor, atragerea investițiilor și a forței de muncă în zonele rurale, obținerea avantajelor economice și sociale.

Importanța PI, prezența sa în toate domeniile economice și sociale, atât la nivel național, cât și internațional, determină implicarea în respectarea drepturilor de PI și a altor autorități publice centrale, care nu au responsabilități directe în domeniul proprietății intelectuale, acestea sunt mai întâi de toate **Ministerul Economiei, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene; Ministerul Justiției; Ministerul Culturii; Ministerul Educației; Ministerul Sănătății.**

Ministerul Economiei (ME) are misiunea globală de a asigura evoluția unei economii durabile prin optimizarea cadrului de reglementare a activității de întreprinzător, prin crearea premiselor pentru dezvoltarea mediului de afaceri, dezvoltarea tehnologică și asigurarea competitivității, prin crearea unui mediu investițional atractiv și predictibil, contribuirea la acțiunile de demonopolizare a pieței interne și eliminare a practicilor anticoncurențiale, precum și prin cooperare economică internațională. Chiar dacă misiunea nu conține explicit noțiunea de proprietate intelectuală, aceasta este, practic, piatra de temelie a fiecărei dintre componentele enumerate. Această afirmație se bazează pe însăși natura PI, ca factor cheie al economiei de piață, bazată pe proprietate privată, pe libera concurență, competitivitate, cunoaștere și inovare, integrare în economia globală.

Rolul ME în funcționarea și dezvoltarea sistemului de PI este unul crucial, în special la etapa actuală, deoarece economia, al cărui fundament este proprietatea, constituie principalul beneficiar al acestui sistem, or, în epoca contemporană proprietatea intelectuală reprezintă fundamentul economic al economiei bazate pe cunoștințe¹⁴. Astfel, în cadrul ME sunt create mai multe direcții care implică și domeniul PI.

¹¹ Prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1080 din 8 octombrie 2001 a fost aprobată Lista mărcilor declarate proprietate a statului, deținute și folosite legal pînă la 1 ianuarie 1992 de două și mai multe persoane juridice. Actualmente în gestiunea MAIA se află **165** de mărci înregistrate, inclusiv **61** - în alte țări, incluzând toate cele 73 de mărci – proprietate a statului.

¹² Regulamentul cu privire la modul de folosire a mărcilor - proprietate a statului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 852 din 16.08.2001 cu privire la modul de folosire a mărcilor - proprietate a statului.

¹³ Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.644 din 19.07.2010 cu privire la desemnarea autorităților competente abilitate cu atribuții și responsabilități referitoare la produsele cu denumiri de origine și indicații geografice și la specialitățile tradiționale garantate și a autorităților competente responsabile de controalele oficiale privind conformitatea acestor produse

¹⁴ Studiile cunoscutului economist american E.D. Domar, bazate pe analiza dezvoltării SUA pe parcursul a 125 de ani în secolele XIX și XX, când această țară a devenit prima putere economică, militară și politică a lumii, au arătat că principala contribuție la aceste performanțe au avut-o managementul și învățământul, înaintea tehnicii, capitalului și pământului, factori considerați, îndeobște, ca vectorii principali ai dezvoltării economice.

Totodată, în subordinea sau în coordonarea Ministerului Economiei se află un șir de instituții care de asemenea au tangențe cu domeniul PI, inclusiv:

- Inspectoratul Principal de Stat pentru Supravegherea Pieței, Metrologie și Protecție a Consumatorilor;
- Organizația de Promovare a Exportului din Moldova (MIEPO) și
- Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM).

În condițiile cooperării economice internaționale și a orientării politicii interne și externe a țării spre integrarea europeană, în contextul dezvoltării sistemului național de PI, este de asemenea deosebit de important rolul **Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene (MAEIE)**. Grație activității MAEIE, Republica Moldova este în prezent parte la 32 de tratate internaționale și regionale în domeniul PI, la numeroase acorduri internaționale, comisii mixte în special de ordin economic, ce implică și respectarea drepturilor de PI, contribuind prin aceasta la promovarea și integrarea sistemului național de PI în cel mondial.

Actualmente, o importanță deosebită are negocierea Acordului de Comerț Liber Comprehensiv și Aprofundat dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană (DCFTA) și Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Uniunea Europeană privind protecția indicațiilor geografice pentru produse agricole și alimentare, care este una din prioritățile Programului de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare” 2011-2014. Respectivul Acord a fost parafat la 18 aprilie 2011, iar semnarea lui va deschide noi oportunități pentru promovarea pe piața europeană a produselor autohtone de calitate, în primul rând vinurilor, cu indicații geografice sau denumiri de origine. Totodată, Republica Moldova, conform angajamentelor asumate, urmează să asigure o protecție adecvată, inclusiv *ex-officio*, a celor peste 3200 de IG protejate în UE, care sunt incluse în anexele la Acordul respectiv .

În altă ordine de idei, prin Legea nr. 78 din 21.04.2011 Republica Moldova a denunțat Convenția eurasiatică privind brevetele, urmând să inițieze negocierile cu Organizația Europeană de Brevete privind extinderea efectelor brevetului european pe teritoriul Republicii Moldova.

În virtutea responsabilității de promovare a politicii externe a Republicii Moldova, parte componentă a căreia este și promovarea comerțului exterior și atragerea investițiilor străine, MAEIE abordează această dimensiune drept una prioritară. În acest sens trimestrial sunt elaborate rapoarte de evaluare a acestei activități a misiunilor diplomatice ale Republicii Moldova precum și a Ministerului în general. Relevanța acestor activități ale MAEIE pentru sistemul național de proprietate intelectuală derivă din însăși natura economică a acesteia și din corelația pozitivă strânsă dintre volumul investițiilor străine și nivelul de protecție a drepturilor de PI¹⁵. În conformitate cu prevederile „Strategiei de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2006-2015” MAEIE promovează în mod continuu dialogul și colaborarea comercial-economică a Republicii Moldova cu statele lumii prin intermediul diferitor acțiuni.

Ministerul Justiției (MJ) efectuează expertiza proiectelor celor mai importante legi în domeniile social-economice, inclusiv în domeniul proprietății intelectuale. De asemenea, una din funcțiile de bază ale MJ este monitorizarea procesului de implementare a legislației. Prin Decretul Președintelui Republicii Moldova Nr. 241 din 9 decembrie 1991 cu privire la înregistrarea întreprinderilor ce funcționează pe teritoriul Republicii Moldova, pe lângă MJ a fost creată **Camera Înregistrării de Stat (CÎS)**, care efectuează înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali și evidența acestora. Conform datelor prezentate de CÎS, la 06.10.2010, în total în Registrul de stat al persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali erau înregistrați 154 335 de agenți economici, 44 % din care revin mun. Chișinău. Din toți agenții economici existenți în Registrul, cca 8 000 au declarat la înregistrare unul sau mai multe genuri de activitate din domeniul dreptului de autor și al proprietății industriale.

În virtutea atribuțiilor sale funcționale, CÎS se confruntă cu unele probleme care vizează obiectele proprietății intelectuale și anume cele ce țin de:

¹⁵ ECE/CECI/2007/4 9 October 2007. SYNOPSIS OF GOOD PRACTICES AND GOOD POLICIES OF INTELLECTUAL PROPERTY COMMERCIALIZATION AND PROTECTION

- lipsa unor norme care ar reglementa relațiile dintre denumirile comerciale în procedura de înregistrare a acestora la CÎS și mărcile identice sau similare înregistrate pe numele altor persoane;
- evaluarea neunivocă a drepturilor patrimoniale asupra obiectelor proprietății intelectuale, condiționată de mai mulți factori, ceea ce provoacă probleme în practica examinării de către CÎS a actelor ce țin de majorarea capitalului social din contul drepturilor asupra OPI, în calitate de aport la patrimoniul societății comerciale, posibilitate prevăzută expres în art. 106 al Codului civil.

Aceste probleme vin să confirme o dată în plus necesitatea unei abordări sistemice a domeniului de PI.

În condițiile actuale, un rol important în consolidarea sistemului național de PI îi revine **Ministerului Culturii**, care promovează politica statului în domeniul culturii, artelor, editării, poligrafiei, comerțului cu carte și bibliotecilor. Este incontestabil că toate aceste domenii se intersectează cu proprietatea intelectuală, în special cu legislația privind drepturile de autor și drepturile conexe. Această legislație reglementează protecția drepturilor autorilor, producătorilor și artiștilor pentru a garanta că aceștia primesc veniturile cuvenite pentru operele lor și permite în același timp o difuzare amplă a operelor și a fonogramelor protejate, promovând astfel accesul cetățenilor la tezaurul și diversitatea patrimoniului cultural național și mondial.

Dacă până nu demult creșterea economică se asocia preponderent cu dezvoltarea tehnologică și inovarea în domeniile tehnice, odată cu trecerea la „economia digitală” domeniul culturii trece la un nivel calitativ nou de dezvoltare și comunicare. Serviciile culturale se transformă tot mai mult în așa numite „Industrii culturale”, care produc și distribuie numeroase bunuri și servicii. Mai mult ca atât, cultura contribuie la catalizarea creativității și inovării¹⁶. Este necesar de a încuraja dezvoltarea în Republica Moldova a Industriilor Culturale și Creative (ICC), după exemplul țărilor din UE. ICC sunt întreprinderi și cu un mare potențial economic și inovator, constituind unul dintre cele mai dinamice sectoare, cu un aport de circa 2,6% din PIB-ul UE, cu un mare potențial de creștere care asigură locuri de muncă de calitate pentru circa 5 milioane de persoane din UE-27. Ministerul Culturii are atribuții și în revitalizarea și consolidarea tradițiilor și obiceiurilor locale specifice, încurajarea renașterii și dezvoltării industriei meșteșugurilor populare tradiționale, care de asemenea, se înscriu în contextul eforturilor comunității internaționale, sub egida OMPI, de a găsi mecanisme eficiente pentru protecția cunoștințelor tradiționale și folclorului.

De asemenea, Ministerul Culturii, este autoritate competentă abilitată cu atribuții și responsabilități referitoare la obiectele de artizanat cu denumiri de origine și indicații geografice.

Ministerul Educației în prezent nu are careva atribuții directe referitoare la proprietatea intelectuală, însă rolul său urmează fie unul proactiv în edificarea societății bazate pe cunoaștere, sporirea capacităților Sistemului Național de PI prin introducerea în programele de studii, la diferite nivele de instruire, a disciplinelor legate de proprietatea intelectuală. Acest fapt va contribui esențial la creșterea gradului de cultură în domeniul PI, ceea ce va avea un efect benefic asupra proceselor de creare, protecție și respectare a drepturilor de PI în Republica Moldova. Actualmente, în Republica Moldova în programele de studii a mai multor universități există discipline legate de proprietatea intelectuală Dreptul PI (în 12 instituții), Managementul inovațional (8), Marketingul produselor noi (3), Economia PI (3), Protecția PI (1), Evaluarea PI (1)

Inițiativele AGEPI de introducere a disciplinei facultative „Protecția PI” în curricula universitară la unele facultăți, au fost salutate de către minister, urmând să fie traduse în viață în următorii ani prin deciziile senatelor universitare cu extinderea și asupra învățământului preuniversitar.

Ministerul Sănătății, în conformitate cu obligațiile asumate de către Republica Moldova în virtutea Acordului TRIPS, este implicat în realizarea prevederilor ce țin de asigurarea confidențialității datelor nedivulgate la aprobarea comercializării produselor farmaceutice care

¹⁶ COMUNICAREA COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL REGIUNILOR. Comunicare privind o agendă europeană pentru cultură într-o lume în proces de globalizare. Bruxelles, 10.5.2007 COM(2007) 242 final

conțin entități chimice noi și a Declarației de la Doha cu privire la Acordul TRIPS și sănătatea publică. De asemenea, Ministerul Sănătății, cum s-a menționat mai sus, este autoritate competentă abilitată cu atribuții și responsabilități referitoare la ape minerale medicinale, ceaiuri medicinale și produse parafarmaceutice cu denumiri de origine și indicații geografice.

Din prezentarea sumară a cadrului instituțional rezultă că în sistemul de PI din Moldova sunt integrate mai multe componente funcționale care activează la diferite niveluri de capacitate și eficacitate. În opinia experților europeni¹⁷, acest fapt uneori creează condiții de confuzie administrativă și diluează atât efortul general de implementare a legislației, cât și impactul pozitiv scontat asupra economiei și altor domenii de activitate ce implică proprietatea intelectuală. Astfel, există o necesitate stridentă de coordonare a activității acestora în baza unei strategii clare și coerente. Plus la aceasta, complexitatea domeniului de PI, multitudinea implicărilor sale în toate ramurile vieții economice, culturale și sociale, necesitatea prevenirii și contracarării încălcărilor drepturilor de PI, a fenomenelor de contrafacere și piraterie necesită consolidarea tuturor capacităților care vizează acțiunile coordonate ale diferitor factori de decizie.

În scopul abordării operative, complete și strategice a problemelor legate de funcționarea sistemului de PI, în anul 2008, prin Hotărârea Guvernului nr. 489 a fost creată **Comisia Națională pentru Proprietatea Intelectuală (CNPI)** și a fost aprobat regulamentul acesteia. Din componența CNPI fac parte persoane cu funcții de răspundere din următoarele instituții: AGEPI, Academia de Științe a Moldovei, Ministerul Economiei, Ministerul Justiției, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, Serviciul Vamal, Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției, Centrul pentru Protecția Consumatorilor, Comitetul executiv al Găgăuziei. Președinte al CNPI este Viceprim-ministrul, Ministrul economiei.

CNPI este un organ consultativ pe lângă Guvern și este constituită în scopul coordonării și asigurării interacțiunii ministerelor, altor autorități administrative centrale, precum și titularilor drepturilor de proprietate intelectuală în activitățile orientate spre dezvoltarea și consolidarea sistemului național de proprietate intelectuală, combaterea și prevenirea încălcărilor drepturilor de proprietate intelectuală și lupta cu contrafacerea, importul și comercializarea în Republica Moldova a produselor contrafăcute.

Caracterul complex și multisectorial al PI impune necesitatea creării unei infrastructuri funcționale și eficiente a sistemului de proprietate intelectuale, capabilă să faciliteze dobândirea protecției, activitățile de promovare și valorificare a creațiilor spiritului uman.

1.4. Infrastructura în domeniul proprietății intelectuale

Infrastructura în domeniul proprietății intelectuale cuprinde totalitatea instituțiilor și structurilor menite să asigure și să susțină buna funcționare a domeniului. Aceasta include aspectele organizaționale, informaționale și de consulting a activităților de elaborare și valorificare a PI. În această ordine de idei ea întrunește activitatea mandatarilor în proprietatea intelectuală, a evaluatorilor, organizațiilor de gestiune colectivă a dreptului de autor și drepturilor conexe, centrelor informaționale și de consulting, a celor de transfer tehnologic, dar, în mare parte și infrastructura procesului inovațional.

Institutul mandatarilor autorizați este un element indispensabil al tuturor sistemelor naționale de proprietate intelectuală prin care, conform prevederilor art. 2 al Convenției de la Paris pentru Protecția Proprietății Industriale la care Moldova este parte, se asigură reprezentarea persoanelor fizice și juridice în oficiile naționale. Reprezentarea prin mandatar este facultativă pentru rezidenți și obligatorie pentru nonrezidenți. Mandatarii activează de obicei în baza inițiativei private, acordând contra plată servicii de asistență în domeniul protecției proprietății intelectuale, perfectare a actelor ce urmează a fi înaintate în oficiile de proprietate intelectuală în vederea eliberării titlurilor de protecție, efectuarea cercetărilor documentare, reprezentarea intereselor în instanțele judiciare etc.

¹⁷ SLAG

În Republica Moldova primii mandatarii autorizați în domeniul PI au fost atestați în anul 1993, imediat după adoptarea primelor acte legislative cu privire la protecția proprietății intelectuale (până în anul 2007 aceștia erau denumiți reprezentanți în proprietate industrială). Actualmente pentru activitatea în acest domeniu sunt atestate 105 persoane, dintre care activează aproximativ jumătate. Activitatea profesională a mandatarilor în acest domeniu se desfășoară în conformitate cu legislația privind protecția proprietății industriale, cu Regulamentul reprezentanților în proprietate industrială, adoptat prin Hotărârea Guvernului nr. 1362 din 21 octombrie 2002 și alte acte normative în vigoare, precum și cu dispozițiile convențiilor internaționale la care Republica Moldova este parte. Atestarea mandatarilor autorizați se efectuează de către AGEPI, conform prevederilor Codului cu privire la știință și inovare nr. 259-XV din 15 iulie 2004 și Regulamentul privind modul de atestare a reprezentanților în proprietate industrială, aprobat prin ordinul Directorului General AGEPI. Activitatea mandatarilor autorizați este destul de productivă: prin intermediul acestora au fost depuse circa două treimi din cererile pentru obținerea titlurilor de protecție, totodată, majoritatea mandatarilor autorizați oferă consultanță profesională solicitanților, mulți dintre ei îi reprezintă titularii în litigiile ce țin de OPI în Comisia de contestații sau în instanțele de judecată, intervin cu solicitări de protecție a drepturilor de PI la frontieră.

Activitatea profesională a **evaluatorilor obiectelor de proprietate intelectuală** demarează după adoptarea Legii cu privire la activitatea de evaluare nr. 989-XV din 18 aprilie 2002, Regulamentului cu privire la evaluarea obiectelor de proprietate intelectuală și Regulamentului cu privire la atestarea evaluatorilor obiectelor de proprietate intelectuală adoptate prin Hotărârea Guvernului nr. 783 din 30 iunie 2003. Până în prezent în calitate de evaluatori ai OPI au fost atestate 22 de persoane, dintre care activează 20. Conform datelor de care dispune AGEPI, anual se efectuează circa 80-100 de evaluări ale OPI. Totodată, procedura de evaluare a OPI pentru majoritatea evaluatorilor OPI acest domeniu este auxiliar, ei fiind antrenați preponderent în activități de evaluare a imobilului.,

În domeniul dreptului de autor și drepturilor conexe principalul element al infrastructurii este constituit din **organizațiile de gestiune colectivă (OGC)** a drepturilor patrimoniale, care activează în baza principiului nonprofit și sunt fondate de însuși titularii drepturilor respective, prin liberă asocieră. Funcția principală a **OGC** constă în depășirea dificultăților cauzate de imposibilitatea monitorizării de către fiecare titular de drepturi, în parte, a difuzării operelor sale de către numeroși utilizatori din diferite țări, regiuni și colectarea remunerațiilor aferente prin administrarea drepturilor pe principii colective.

În prezent în Republica Moldova activează 4 organizații de acest gen:

- Asociația „Drepturi de autor și conexe” (As.DAC), fondată în anul 1999, care este o organizație multifuncțională de administrare pe principii colective a drepturilor, ce reprezintă următoarele categorii de titulari de drepturi: autori, interpreți, producători de fonograme. Aceasta administrează următoarele categorii de drepturi: interpretare publică; comunicare publică, inclusiv prin retransmisie; demonstrare publică; reproducere, comercializare, dare în chirie a exemplarelor astfel reproduse etc.

- Asociația Titularilor de Drepturi de Autor și Conexe (ATDAC), fondată în 1999, care reprezintă peste 500 de autori și interpreți din Republica Moldova și Federația Rusă. Aceasta organizație nu eliberează licențe.

- Asociația Națională „Copyright” (ANCO), fondată în 2004, care reprezintă următoarele categorii de titulari de drepturi: interpreți, producători de fonograme și

- Uniunea Producătorilor de Fonograme și Videograme (UPFVM), fondată în 2004, care reprezintă 12 producători de fonograme și videograme din Republica Moldova.

În conformitate cu Legea nr. 139 din 02.07.2010 privind dreptul de autor și drepturile conexe, AGEPI avizează, în modul stabilit de Guvern, activitatea organizațiilor de gestiune colectivă, dacă acestea îndeplinesc condițiile stabilite de lege, indicând drepturile și categoriile titularilor de drepturi asupra cărora se extinde gestiunea colectivă. De asemenea, AGEPI monitorizează și supraveghează activitatea OGC, având funcția de control asupra acestora. La moment există două organizații de gestiune colectivă avizate de către AGEPI, care eliberează licența extinsă și licența obligatorie.

Urmare monitorizării activității OGC-urilor, s-a constatat că exista mai multe curențe, pentru înlăturarea cărora urmează să fie întreprinse un șir de măsuri pentru a asigura transparenta și buna funcționare a acestora:

Centrele informaționale, de consulting și de transfer tehnologic reprezintă elemente integrante ale infrastructurii proprietății intelectuale. Importanța exclusivă a acestora rezidă în caracterul inovator al PI, extinderea vertiginoasă a rolului pe care îl joacă cunoștințele și informația în dezvoltarea economică și socială, pe de o parte și conștientizarea insuficientă a acestui fapt de către publicul larg, pe de altă parte, precum și în necesitatea stringentă de a încuraja activitățile de valorificare a produselor intelectuale.

Componenta informațională și de consulting a infrastructurii proprietății intelectuale în Republica Moldova, de altfel ca și în alte țări postsocialiste, este în suficiență, întrunind până în prezent doar structuri ale sistemului informațional de stat (bibliotecile tehnico-științifice, resursele informaționale ale AGEPI și Agenției de Inovare și Transfer Tehnologic, ale centrelor universitare și academice, saloanelor și expozițiilor tehnice) și cele finanțate din surse provenite din asistența organismelor internaționale sau ale altor state.

Același lucru, în mare măsură, se referă și la transferul tehnologic, care se bazează pe valorificarea inovațiilor. În prezent în Republica Moldova există doar două structuri de acest tip:

- Agenția de Inovare și Transfer Tehnologic (AITT), creată în anul 2004, în conformitate cu prevederile Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova. Fiind o verigă esențială a infrastructurii de inovare și implicit a celei de proprietate intelectuală, AITT are menirea de a coordona și încuraja transferul tehnologic și valorificarea invențiilor prin selectarea și finanțarea proiectelor inovatoare. Realizarea proiectelor inovatoare se efectuează în bază de cofinanțare în proporție de 50:50% din sursele private și cele ale bugetului de stat, contribuția statului fiind nerambursabilă. În conformitate cu sarcinile trasate, AITT a creat trei parcuri științifico-tehnologice („Academica”, „Inagro” și „Micronanoteh”) și un incubator de inovare, în care actualmente activează circa 40 de rezidenți.

- Centrul de transfer tehnologic din cadrul Universității de Stat din Moldova, creat în anul 2010 cu suportul finanțatorilor străini.

Necesită, totodată, de menționat, că cea mai mare parte a informațiilor de specialitate sunt oferite de către AGEPI, care deține Colecția Națională de documente în domeniul PI ce număra, la 1 ianuarie 2011, 26.332.719 de documente, majoritatea - în format electronic. AGEPI depune eforturi susținute în vederea informării cercetătorilor, inventatorilor, mediului de afaceri și publicului larg cu privire la sistemul național de protecție a PI, rolul acesteia în creșterea economică bazată pe cunoaștere, beneficiile ce pot fi obținute urmare protecției eficiente a OPI etc. Conștientizând importanța deosebită a informației veridice, actualizate și complete pentru utilizatorii naționali și străini ai sistemului de PI, AGEPI publică informația privind cererile de protecție depuse și OPI protejate pe teritoriul Republicii Moldova, oferind acces gratuit on-line la Buletinul Oficial de Proprietate Industrială (BOPI) și la următoarele Baze de Date: Invenții, Mărci, Soiuri de plante, Design Industrial, Rezultate științifice, la adresa www.db.agepi.md. Acestea se actualizează zilnic, sau lunar, după caz, și oferă posibilitatea de a efectua documentări după mai multe criterii. Prin intermediul site-ului AGEPI utilizatorii pot accesa ușor și bazele de date ale OPI din alte țări, efectuând documentarea necesară, inclusiv privind invențiile „deschise”, care nu sunt brevetate în Republica Moldova și a căror utilizare în interiorul țării nu constituie o încălcare a dreptului de PI.

În pofida accesului la informațiile din domeniul PI, puțini utilizatori ai sistemului efectuează cercetări documentare de sine stătător, fie din neștiință, fie din ignoranță, ceea ce deseori conduce la respingerea cererilor de brevetare/înregistrare, sau se soldează cu provocarea unor litigii privind încălcarea drepturilor de PI. Prin urmare, **prestarea serviciilor de consultanță și acordarea asistenței de specialitate** se numără printre acțiunile prioritare pentru funcționarea sistemului național de PI. Pe parcursul întregii perioade de existență AGEPI a acordat o atenție deosebită acestor servicii, destinate să stimuleze activitatea de brevetare/înregistrare a OPI, să impulsioneze creativitatea și valorificarea legală a drepturilor de PI. Beneficiarii sistemului național de proprietate intelectuală solicită diverse servicii ce țin de obținerea drepturilor de PI : cercetări documentare,

consultații privind perfectarea cererilor de protecție, utilizarea bazelor de date în domeniu, dar și cele ce țin de realizarea drepturilor –(întocmirea și înregistrarea contractelor de licență, cesiune și gaj, evaluarea și punerea la evidență contabilă a OPI etc).

Una din cele mai importante și tot odată mai vulnerabile **componente ale infrastructurii** proprietății intelectuale și, în consecință, a cele de inovare din Republica Moldova este **componenta financiară**, care include mai multe instituții și instrumente financiare destinate sprijinului activității inovative și implicit a protecției și valorificării PI, cum ar fi: fondurile de risc tip venture, creditele preferențiale, facilități fiscale, granturile speciale pentru cofinanțarea proiectelor inovaționale etc. Actualmente în Republica Moldova doar ultima componentă este prezentă, fiind necesară elaborarea cadrului legislativ ce ar promova și reglementa și celelalte componente.

1.5. Rolul IMM-urilor în valorificarea potențialului de inovare al PI

În contextul trecerii la modelul de dezvoltare economică bazată pe cunoaștere și inovare, o atenție din ce în ce mai mare la nivel mondial, dar în mod deosebit în țările cu economie în tranziție, cum este și Republica Moldova, se acordă **întreprinderilor mici și mijlocii (IMM)**. Datele statistice confirmă că IMM-urile reprezintă peste 90% din întreprinderi în cele mai multe țări ale lumii și asigură o pondere a ocupării forței de muncă în medie de peste 60 la sută. În același timp, IMM-urile nu sunt utilizatori foarte activi ai sistemului de proprietate intelectuală¹⁸. Conform rezultatelor unui studiu realizat de Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (OMPI)¹⁹ într-o serie de țări din CSI, peste 20% din întreprinderile mari au performanțe "bune" în domeniul inovării, doar 10% din întreprinderile mijlocii, iar cele mici și micro-întreprinderile nu sunt inovative.

În pofida rolului enorm al IMM-urilor pentru vitalitatea economiei și potențialului de inovare sporit, acestea nu este valorificat la justa valoare. Multiple studii au demonstrat prezența a doi factori principali ce frânează valorificarea PI: pe de o parte, costurile mari ale protecției și, pe de altă parte, conștientizarea insuficientă de către managerii IMM-uri a modului în care funcționează sistemul de PI. Mai multe țări soluționează prima problemă prin intermediul: reduceri sau scutiri de taxe și subvenții. Conform informațiilor publicate recent de către Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE)²⁰, chiar și așa țări dezvoltate economic cum sunt Japonia, Germania, Olanda, Suedia, China ș.a. au adoptat diferite măsuri, inclusiv financiare, menite să încurajeze IMM-urile în vederea protecției și utilizării PI.

Cât privește cea de a doua problemă, soluționarea ei este cu mult mai dificilă și de lungă durată. Mai multe țări cu economie în tranziție efectuează multiple activități ce vizează creșterea gradului de conștientizare, destinate nu doar IMM-urilor, ele includ de obicei un public mult mai larg: elevi, profesori, consumatori, specialiști ai organelor de drept, cercetători și inventatorii individuali. De regulă, în acest proces se implică activ oficiile de PI, elaborând programe speciale destinate exclusiv IMM-urilor și întreprinzătorilor individuali, chiar dacă acest lucru nu ține nemijlocit de misiunea lor.

Conform datelor Ministerului Economiei pentru anul 2010²¹, sectorul întreprinderilor mici și mijlocii în Republica Moldova constituie 43,7 mii întreprinderi, ceea ce reprezintă circa 97,8% din numărul total de întreprinderi, mai multe decât media globală. În cadrul întreprinderilor mici și mijlocii activează 316,2 mii persoane (58,7%) din numărul total de angajați. Ponderea întreprinderilor mici și mijlocii în PIB este în creștere și constituie 35,5%.

Încurajarea activității IMM-urilor În Republica Moldova se efectuează indiferent de sfera de activitate a acestora, iar susținerea inovării – fără a lua în considerație proporțiile businessului.

¹⁸ United Nations Economic Commission for Europe. Intellectual Property Commercialization: Policy options and practical instruments. (Draft). United Nations. New York and Geneva, 2011.

¹⁹ RECOMMENDATIONS FOR STRENGTHENING THE ROLE OF SMALL AND MEDIUM-SIZED INNOVATION ENTERPRISES IN COUNTRIES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES. VERSION 1. Prepared by the Division for Certain Countries in Europe and Asia, WIPO.

²⁰ OECD Science, Technology and Industry Outlook 2010. http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/science-and-technology/oecd-science-technology-and-industry-outlook-2010_sti_outlook-2010-en

²¹ Raportul privind activitatea Ministerului Economiei în anul 2010.

http://www.mec.gov.md/files/Raport_ME_ianuarie_-_decembrie_2010_FINAL_0.doc

Astfel, acordarea granturilor pentru implementarea proiectelor inovaționale se efectuează de către AITT în baza constatării caracterului inovativ al activității acestora. Totodată, facilitățile pentru IMM-uri, conform prevederilor Legii nr. 206-XVI din 07.07.2006 cu privire la susținerea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii (*Legea 206/2006*), se aplică în cazul în care numărul mediu scriptic anual al angajaților nu depășește 249 de persoane, suma anuală a veniturilor din vânzări (cifra de afaceri) – 50 mil. lei, valoarea totală anuală de bilanț a activelor – 50 mil. lei.

Taxele pentru serviciile în domeniul protecției obiectelor proprietății intelectuale practicate în țara noastră sunt ajustate la capacitățile limitate de plată ale IMM-urilor din Republica Moldova și la criteriile stipulate în *Legea 206/2006*. Astfel, pentru invenții ele constituie doar 15% din cuantumul taxelor obișnuite, design industrial – 35%, mărci - 50%. Luând în considerație faptul că sub incidența acestor facilități cad circa 98% din totalul întreprinderilor funcționale, aceste facilități constituie un important instrument de încurajare a protecției și valorificării produselor intelectuale de către IMM-uri.

În mod special, pentru necesitățile IMM-urilor, AGEPI a lansat în anul 2009 un nou tip de servicii – pre-diagnoza proprietății intelectuale, utilizat pe larg în unele țări ale UE (Franța, România, etc.). Acest serviciu în Republica Moldova se acordă gratuit și prezintă practic un audit al proprietății intelectuale a întreprinderii, cu trecerea în revistă a tuturor creațiilor intelectuale utilizate în cadrul acesteia, a modalităților optime de asigurare a protecției și valorificării lor, elucidarea riscurilor care există dacă se ignoră protecția PI. Lucrările de pre-diagnoză se finalizează cu un raport destinat managerului întreprinderii ce vizează optimizarea utilizării potențialului PI disponibile.

1.6. Stimulente în sprijinul creării și valorificării proprietății intelectuale

Pentru țările postsocialiste, în virtutea condițiilor istorice de activitate economică și științifică planificată, care și-au lăsat adânc amprenta, tranziția la economia bazată pe cunoaștere și inovare este condiționată în mare măsură de acordarea din partea statului a **stimulentelor în sprijinul creării și valorificării proprietății intelectuale**. Extinderea considerabilă a rolului PI, în mare măsură provocată de tendințele globale ale tranziției de la societatea industrială la cea informațională a coincis în timp cu tranziția țărilor postsocialiste la valorile economiei de piață, soldată cu o profundă criză economică, politică și socială ce le-a afectat. Acest fapt a condus la concentrarea eforturilor asupra edificării mecanismelor și instituțiilor pieței. În aceste circumstanțe crearea și valorificarea produselor intelectuale în Republica Moldova, de altfel ca și în alte țări din zonă, s-a confruntat cu dificultăți majore provocate de degradarea științei, culturii și educației, capacitatea insuficientă a sectorului real al economiei de a aplica tehnologiile avansate și a implementa fabricarea produselor noi.

Între timp, în Occident, deja în anii 80 ai sec. XX s-a conștientizat necesitatea de a încuraja elaborarea și valorificarea inovațiilor și a proprietății intelectuale în ansamblu. Țările occidentale au acumulat o experiență bogată în aplicarea diverselor modalități de susținere a inovării. Printre acestea: finanțarea directă a activității de cercetare-dezvoltare (C-D) prin acordarea subsidiilor, iar în ultimul timp a granturilor; creditele preferențiale; facilitățile fiscale, aplicarea taxelor vamale diminuate sau anularea lor la importul tehnologiilor avansate sau a utilajelor destinate cercetărilor științifice; reducerea taxelor de protecție a proprietății intelectuale; susținerea capitalului venture; promovarea cluster-elor inovaționale, a companiilor spin-off, start-up și business angels etc.

În ciuda faptului că țările în tranziție au mai multă nevoie de încurajare și sprijin în elaborarea și aplicarea creațiilor intelectuale, posibilitățile financiare și capacitățile de valorificare a acestora sunt mai reduse. Astfel, în Republica Moldova din nomenclatorul diversificat al modalităților de susținere a elaborării și aplicării obiectelor proprietății intelectuale, se practică doar dotațiile directe din mijloacele bugetului de stat a proiectelor inovaționale și taxele reduse de protecție a proprietății intelectuale. În prezent de diverse scutiri și înlesniri beneficiază un șir de persoane fizice și juridice, inclusiv organizațiile din sfera științei și inovării, care, pe lângă alte înlesniri substanțiale sunt scutite de taxele pentru menținerea în vigoare a brevetului primii cinci ani pentru invențiile create în baza cercetărilor științifico-tehnologice finanțate din bugetul de stat.

Dotările în formă de granturi nerambursabile pentru finanțarea proiectelor inovatoare sunt acordate prin intermediul AITT în bază de concurs. O condiție importantă a acordării acestora este participarea capitalului privat la finanțarea proiectului în proporție de minimum 50%.

Posibilitatea aplicării facilităților privind impozitarea profitului, practicate până în 2008 a decăzut, odată cu stabilirea pentru toți agenții economici a cotei „0” la impozitul pe profit. În cadrul cu revenirii la impozitarea profitului, acestea urmează a fi revigorare.

În actele normative ale Republicii Moldova lipsesc prevederi ce ar reglementa atribuirea calificativului „întreprindere inovativă” și criteriile de determinare a gradului de noutate a produselor și tehnologiilor, fapt ce împiedică nu numai monitorizarea procesului inovativ, a nivelului tehnic al întreprinderilor, evidențierea celor ce aplică tehnologii avansate, dar și încurajarea procesului inovativ, deoarece nu permite identificarea companiilor încadrate în valorificarea inovațiilor.

Datorită faptului că obiectele de proprietate intelectuală dispun de un enorm și extrem de valoros potențial de dezvoltare, în condițiile societății bazate pe cunoaștere și a epuizării resurselor naturale, asigurarea unui **management eficient al creațiilor intelectuale** s-a transformat într-un important compartiment al gestiunii corporative. Astfel, noțiunile de “management al proprietății intelectuale”, „gestiune (management) al cunoștințelor” și „management al inovării”, au devenit în țările dezvoltate foarte frecvente în preocupările manageriale, dar și în cele ce țin de politicile economice și sectoriale.

În pofida acestui fapt, activitățile de gestiune a proprietății intelectuale în Republica Moldova sunt până în prezent la periferia intereselor managementului, fiind în majoritatea cazurilor subapreciate sau ignorate. Această atitudine provine din subaprecierea potențialului economic al proprietății intelectuale cauzată de tratamentul depășit al acesteia, caracteristic societății industriale și doctrinei marxiste, care practic exclude participarea cunoștințelor, informației și proprietății intelectuale la crearea valorii.

Spre deosebire de țările dezvoltate, în cadrul întreprinderilor mari din Republica Moldova actualmente practic lipsesc subdiviziuni speciale, activitatea cărora ar fi axată pe managementul proprietății intelectuale (cunoștințelor, inovării, informațiilor). Această stare a lucrurilor este pe deplin o consecință a faptului că proprietatea intelectuală nu este până când recunoscută de către antreprenori în calitate de patrimoniu generator de avantaje competitive și de venituri importante.

Chiar și în întreprinderile mari gestiunea PI este pusă prin cumul în sarcină unei singure persoane, de obicei a unui jurist, activitatea căruia deseori se reduce doar la obținerea titlurilor de protecție, prelungirea valabilității (reînnoirea) acestora, soluționarea litigiilor, nefiind practic atras în gestiunea proprietății intelectuale. Între timp, portofoliile obiectelor de proprietate intelectuală ale întreprinderilor mari sunt în permanentă creștere. Astfel, conform situației la 01.06.2011, 10 întreprinderi din Republica Moldova dispun de portofolii ce depășesc 100 de OPI, iar 45 – între 30 și 100 de OPI. Cele mai mari portofolii sunt deținute de S.A. „EURO-ALCO” (194 de mărci) și Universitatea de Stat din Moldova (160 de brevete de invenții). Desigur, gestionarea eficientă a acestora impune necesitatea unor structuri speciale și abordări sistemice și profesionale.

Actualmente doar câteva centre universitare (USM, UTM și USMF) dispun de secții (centre), funcțiile cărora sunt axate în mod exclusiv pe brevetarea invențiilor și gestiunea eficientă a creațiilor intelectuale. În acest context vom menționa că și în instituțiile de cercetare există câte o persoană responsabilă de aceste activități, școlarizată în problemele inovării și protecției proprietății intelectuale.

De menționat, că unele întreprinderi preferă să încheie cu firmele de consulting în domeniul proprietății intelectuale contracte de deservire în vederea utilizării eficiente a portofoliului de OPI. Această modalitate are prioritățile ei și desigur este binevenită, în mod special, pentru IMM-uri.

1.7.Promovarea proprietății intelectuale

Grație activităților susținute de **promovarea proprietății intelectuale**, realizate de AGEPI, pe an ce trece, în Republica Moldova se aprofundează tot mai mult procesul de conștientizare a rolului proprietății intelectuale ca resursă inestimabilă și mecanism puternic de dezvoltare a creativității și

de valorificare a ideilor inovaționale în scopul rezolvării sarcinilor impuse de necesitățile vitale ale cetățenilor țării, atragerea investițiilor, dezvoltarea ramurilor industriale cu valoare adăugată înaltă și componentă creativă adecvată.

În virtutea funcțiilor sale, AGEPI, organizează activități de promovare a sistemului național de protecție a proprietății intelectuale, de comunicare și diseminare a cunoștințelor și informației, menite să stimuleze interesul societății față de drepturile de proprietate intelectuală (DPI), susținerea și remunerarea autorilor și inovatorilor, creșterea economică bazată pe rezultatele cercetării, inovării și cunoașterii.

Diseminarea informației se derulează pe planul monitorizării cerințelor înaintate de utilizatori și al furnizării sistematice a informației privind procesul inovațional, protecția și valorificarea obiectelor de proprietate intelectuală (OPI), impactul informației de PI și diversificarea formelor de difuzare a acesteia.

Pentru facilitarea conlucrării cu sfera antreprenoriat/servicii, cercetare-dezvoltare, cu mediul academic și universitar, cu instituțiile mass-media, antrenate în procesul de informare și comunicare în domeniul PI, AGEPI desfășoară în mod sistematizat următoarele activități:

- ✓ elaborează și editează diverse publicații, lucrări metodice și de popularizare a domeniului de PI organizează școlarizării în domeniul PI, cursuri și traininguri tematice, seminare naționale, regionale și internaționale pe cele mai actuale probleme de protecție și valorificare a DPI pentru diverse categorii de beneficiari (reprezentanți ai autorităților publice centrale investite cu responsabilități în domeniul asigurării și respectării DPI, ai instanțelor judecătorești, ai instituțiilor academice și universităților, ai businessului, mandatarilor autorizați, inventatori etc.);

- ✓ diseminează informația de PI și realizează activități de marketing și consultanță în cadrul expozițiilor naționale, și celor internaționale;

- ✓ organizează cursuri de consilieri și evaluatori în proprietatea intelectuală pentru persoanele interesate, precum și atestarea acestora;

- ✓ colaborează activ cu mass-media în vederea informării publicului-țintă și a creării unei culturi autentice de PI în societate, publică diverse studii, articole, interviuri, analize, comentarii în presa republicană,;

- ✓ organizează emisiuni tematice la Radio și TV cu referire la proprietatea intelectuală, diverse concursuri etc.

Totodată, în condițiile informatizării societății, răspândirii masive a Internetului și performanțelor înregistrate de Republica Moldova în domeniul TIC, tot mai pregnant se impune necesitatea de a utiliza în deplină măsură posibilitățile tehnicilor moderne de diseminare a informației și de prestare a serviciilor de consultanță on-line, după modelul oficiilor de PI din țările Uniunii Europene. Paralel cu realizările înregistrate pe parcursul ultimilor ani în ceea ce privește asigurarea accesului gratuit on-line la informația publică privind cererile/titlurile de PI și implementarea sistemului de utilizare a semnăturii digitale, mai rămân neexplorate multe dintre atuurile TIC, care pot fi aplicate în beneficiul actualilor sau potențialilor utilizatori ai sistemului național de PI atât din țară cât și de peste hotarele ei, cum ar fi depunerea electronică a cererilor de înregistrare/brevetare a OPI, plata electronică a taxelor, corespondența electronică în acțiunile de procedură etc.

1.8. Principalii indicatori ai funcționării sistemului național de PI (Anexa nr.4.)

Indicatorii de performanță în domeniul PI sunt prezentați și analizați în Anexa nr.4. Ei reflectă, în dinamică, activitățile de depunere a cererilor de brevetare/înregistrare a obiectelor de proprietate intelectuală în Republica Moldova, atât pe cale națională, cât și internațională, eliberarea titlurilor de protecție, soluționarea litigiilor cu implicarea obiectelor de proprietate intelectuală, activitățile de promovare a sistemului de PI, de prestare a serviciilor de specialitate în domeniul PI, precum și datele disponibile privind valorificarea drepturilor de PI și protecția drepturilor de PI la frontieră.

Datele statistice referitoare la protecția proprietății intelectuale sunt o sursă prețioasă de informare nu numai despre protecția propriu zisă, ci și o reflectare a maturității economiei de piață, a

liberei concurențe, a interesului investitorilor străini față de țara dată, a nivelului de cultură în domeniul PI, a gradului de respectare a drepturilor de PI etc.

Astfel, activitatea de brevetare a invențiilor în general este considerată ca fiind un indicator economic al țării respective. Statisticile privind cererile de brevete sunt utilizate ca o măsură empirică a rezultatelor inovării (ce-i drept, cu un oarecare decalaj în timp, deoarece de la cercetare până la depunerea cererii trece o anumită perioadă). Ele oferă informații despre domeniile de interes economic, despre activitatea de cercetare a diferitor persoane fizice și juridice etc., care pot fi utilizate pentru realizarea diferitor studii științifice și economice și analizarea activității de inovare.

Totodată, nu toate cererile de brevetare a invențiilor se soldează cu acordarea brevetelor, fie din cauză că nu întrunesc condițiile de brevetabilitate, fie că nu îndeplinesc alte condiții prevăzute de lege. Cu atât mai mult, nu toate invențiile brevetate se implementează în producție, or datele despre acestea ar oferi cea mai prețioasă informație despre efectul economic al invențiilor, însă ele, din diverse motive, nu sunt reflectate adecvat în rapoartele statistice.

Informația referitoare la activitățile de brevetare/înregistrare a OPI este monitorizată în cele mai mici detalii, grație unui sistem performant de standarde internaționale, instituit de OMPI, în timp ce informația ce ține de valorificarea OPI, efectul lor economic, impactul asupra dezvoltării, competitivității, ratele contrafacerii și pirateriei etc. – este fragmentară, colectată de diferite instituții, nefiind disponibilă altor componente ale sistemului de PI, plus la aceasta, deseori impactul este evaluat doar în termeni calitativi, neexistând metode de evaluare cantitativă, etc. Acest fapt conduce la imposibilitatea monitorizării adecvate a funcționării sistemului de PI în integritatea sa și dictează necesitatea de a găsi soluții pentru a lichida lacunele existente. Una din aceste soluții ar fi crearea unei baze de date centralizate, sau platforme interactive web, ce ar permite stocarea și schimbul rapid de informații.

1.9. Analiza SWOT a Sistemului național de PI

Puncte forte	Puncte slabe
<ul style="list-style-type: none"> • Cadru legislativ de PI complex, armonizat cu normele internaționale în domeniu și aquis-ul comunitar; • Grad înalt de integrare în organismele internaționale și regionale în domeniul PI; • Calitatea de membru a Republicii Moldova la un număr mare de tratate internaționale și regionale în domeniul PI; • Existența unui organ de coordonare între instituțiile cu responsabilități în domeniul PI (CNPI); • Grad înalt de dezvoltare a tehnologiilor informaționale și de acoperire cu rețeaua Internet a întregului teritoriului al țării; • Susținere politică a domeniului de PI; • Unificare instituțională a proprietății industriale și a dreptului de autor și drepturilor conexe); • Oficiu de PI (AGEPI) dezvoltat, cu imagine bună în țară și peste hotare, performant din punct de vedere administrativ, profesional, logistic și tehnic; • Grad înalt de colaborare al AGEPI cu organizațiile internaționale și regionale în domeniul PI, cu oficiile de specialitate din alte 	<ul style="list-style-type: none"> • Condiții economice dificile; • Cultura joasă în domeniul PI la nivelul întregii societăți, ceea ce generează un grad înalt de contrafacere și piraterie, număr mare de cazuri de concurență neloială, depuneri de cereri cu rea credință etc.; • Capacități instituționale insuficiente în cadrul instituțiilor cu responsabilități în domeniul PI; • Comunicarea insuficientă între instituțiile cu responsabilități în domeniul PI; • Lipsa unei Baze de date comune în ce privește proprietatea intelectuală cu MAI, Serviciul Vamal, etc. • Utilizare insuficientă a potențialului de inovare a OPI, implementare slabă a invențiilor brevetate; • Număr mic de IMM-uri inovative, utilizare insuficientă a potențialului PI de către IMM-uri; • Potențial economic scăzut al invențiilor brevetate, ceea ce conduce la un număr mic de brevete menținute în vigoare după 5 ani; • Activitate de brevetare peste hotare insuficientă;

<p>țări, cu corpul diplomatic acreditat în RM, precum și cu instituțiile cu responsabilități în domeniul PI din țară, cu comunitatea de afaceri, mediul academic și universitar;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Activitate intensă de școlarizare în domeniului PI și de promovare a acestuia la scară națională în mediul de afaceri, sfera C&D, universități, ONG, societatea civilă etc. • Grad înalt de transparență decizională: informarea și consultarea publicului larg pe marginea proiectelor de acte normative elaborate, discutarea și promovarea acestora etc. • Oferirea accesului on-line gratuit la BD în domeniul PI; • Infrastructură instituțională de PI dezvoltată, existența institutului de mandatar autorizați, de evaluatori în PI, de consilieri în domeniul PI; • Preluarea celor mai bune practici de management a PI de către titularii de drepturi de la partenerii străini; • Programele de dezvoltare din partea OMPI, OEB, UE, etc.; • Existența Infrastructurii inovaționale 	<ul style="list-style-type: none"> • Lipsa în cadrul AGEPI a unei subdiviziuni de management al calității; • Lipsa depunerii on-line a cererilor și posibilității de efectuare a plăților electronice; • Lipsa indicatorilor statistici ai activității inovative.
Oportunități	Amenințări
<ul style="list-style-type: none"> • Integrarea Republicii Moldova în spațiul european; • Extinderea efectelor brevetului european pe teritoriul Republicii Moldova și aderarea la OEB; • Creșterea ISD in economie • Extinderea programelor de dezvoltare din partea OMPI, OEB, UE, etc.; • Accesarea programelor și fondurilor europene pentru: <ul style="list-style-type: none"> ✓ dezvoltarea capacităților administrative și instituționale ale sistemului de PI; ✓ dezvoltarea capacităților de inovare a instituțiilor din sfera C&D, mediul academic, IMM etc. • Crearea unei instanțe judecătorești specializate; • Crearea centrelor comune de informare; • Crearea sistemului informațional unic în domeniul PI. 	<ul style="list-style-type: none"> • Instabilitatea politică; • Criza economică mondială; • Fragmentarea sistemului național de PI ca urmare a reformării sectoriale; • Crearea unui mecanism de taxe unice pentru toate instituțiile; • Schimbarea procedurii de examinare a cazurilor de PI în instanțele de fond; • Pasivitatea/neimplicarea titularilor de drepturi în protecția drepturilor sale.

Capitolul II. Misiunea, viziunea și obiectivele principale ale Strategiei

Viziunea strategiei: Proprietatea intelectuală este un instrument fundamental în crearea unui mediu favorabil inovării, creativității și liberei concurențe, pentru dezvoltarea economică, socială și culturală a Republicii Moldova.

Misiunea strategiei: Dezvoltarea și consolidarea unui cadru juridic, instituțional și social adecvat pentru crearea, protecția, gestionarea și valorificarea plenară a potențialului proprietății intelectuale, care să corespundă standardelor internaționale și să contribuie la dezvoltarea unei economii naționale competitive, bazată pe cunoaștere și inovare.

Caracterul complex și multifuncțional al proprietății intelectuale, implicarea sa în toate domeniile vieții economice, științifice, culturale și sociale a țării, condiționează, pe de o parte, **necesitatea unei abordări sistemice** atât din punct de vedere juridic, cât și instituțional, iar pe de altă parte, gestionarea corectă a acesteia, creează oportunitatea de a obține **efecte sinergice pozitive** în diverse domenii și de a stimula **creativitatea, inovația și creșterea economică a țării**.

În acest context, este necesar să se realizeze un șir de măsuri adecvate pentru integrarea progresivă a PI în toate sferile de activitate economică, științifică, culturală și socială a Republicii Moldova. Principalele **obiective strategice** identificate în acest sens sunt următoarele:

1. Încurajarea creării, protecției și utilizării proprietății intelectuale ca instrument cheie în crearea condițiilor pentru tranziția la modelul inovațional al creșterii economice.
2. Perfecționarea și armonizarea continuă a cadrului normativ național din domeniul proprietății intelectuale cu evoluțiile din legislația și practica comunitară și cu acordurile internaționale la care Republica Moldova este parte.
3. Dezvoltarea și modernizarea sistemului național de proprietate intelectuală, sporirea transparenței și coerenței sale.
4. Consolidarea capacităților instituționale ale organelor abilitate cu funcții și responsabilități privind protecția, asigurarea și respectarea DPI și dezvoltarea unei infrastructuri eficiente de prevenire și combatere a fenomenelor de contrafacere și piraterie.
5. Promovarea și dezvoltarea unei culturi în materie de PI, instruirea și educarea în domeniul PI și sporirea interesului față de protecția și respectarea drepturilor de proprietate intelectuală.
6. Aprofundarea cooperării internaționale, regionale și bilaterale în domeniul PI și integrarea în spațiul intelectual internațional și european

Capitolul III. Măsurile și acțiuni specifice pentru realizarea obiectivelor

Obiectivul 1. Încurajarea creării, protecției și utilizării proprietății intelectuale ca instrument-cheie în crearea condițiilor pentru tranziția la modelul inovațional al creșterii economice

1.1. Sporirea rolului proprietății intelectuale și inovării în dezvoltarea țării

Epuizarea resurselor naturale disponibile, diminuarea ritmurilor creșterii economice, acutizarea luptei concurențiale au accelerat semnificativ necesitatea elaborării unor noi căi de dezvoltare. Acest proces, însoțit de globalizarea tuturor activităților umane a condus la conștientizarea rolului exclusiv al cunoștințelor și inovării în elaborarea noilor soluții de dezvoltare bazate pe tehnologii avansate, direcționate spre edificarea societății bazate pe cunoaștere, diminuarea consumului de resurse naturale și crearea avantajelor competitive. În mod deosebit aceste deziderate sunt actuale pentru Republica Moldova, care este extrem de vulnerabilă în ceea ce privește resursele energetice dar și la capitolul competitivității internaționale a produselor și serviciilor.

Transformarea cunoștințelor și inovării în principala forță motrice a creșterii economice și a ocupării forței de muncă a condus la faptul că actualmente guvernele tuturor țărilor dezvoltate sunt preocupate de accelerarea creării și valorificării diverselor produse ale activității intelectuale. Aceasta se reflectă în promovarea tehnologiilor și produselor noi, aplicarea cărora asigură avantaje competitive prin majorarea valorii adăugate de proveniență sciento-intensivă și susținerea în exterior a imaginii pozitive a țării.

Toate țările în tranziție, inclusiv Republica Moldova s-au încadrat în acest proces relativ târziu. Practica activității inovaționale a acestor țări denotă prezența unei corelații inverse între indicatorii rentabilității și intensitatea inovării. Principalul impediment în calea procesului inovațional este dezvoltarea insuficientă a mecanismelor pieței ce se manifestă în lipsa unui mediu concurențial matur, monopolizarea unor ramuri ale economiei naționale, accesul la resurse de muncă ieftine. Aceste tendințe au creat în țările în tranziție condiții favorabile pentru formarea în anumite sectoare a unui nivel de rentabilitate excedent, care sustrage investițiile riscante din inovare, ceea ce a condus în consecință la anihilarea motivațiilor sectorului privat pentru inovare.

În Republica Moldova situația este și mai critică, deoarece nu se limitează doar la lipsa motivației sectorului privat pentru inovare. Urmare dificultăților cauzate de quantumul mic al PIB-ului și al bugetului public, potențialul statului de susținere a inovării este extrem de redus. Astfel, mediul economic ce funcționează în Republica Moldova poate fi caracterizat ca unul antiinovațional, ce împiedică valorificarea PI, în primul rând a invențiilor și frânează transferul tehnologic. Anume această stare a lucrurilor a condus la faptul că inovarea nu a creat pentru Republica Moldova avantaje competitive sesizabile, nici la nivel regional și nici la cel european, mai mult decât atât nici nu a permis menținerea nivelului acestora atins anterior. .

Starea lucrurilor menționată confirmă caracterul complex, multidimensional al valorificării produselor intelectuale și inovațiilor, care se poate solda cu succes doar în condițiile unei economii ce funcționează în baza principiilor veritabile ale pieței și ale proprietății private. Acestea sunt în stare să încurajeze în mod firesc sectorul privat în elaborarea și în implementarea creațiilor intelectuale.

Totodată, dinamismul dezvoltării tehnologice a societății moderne, nu admite axarea politicilor de motivare a procesului de inovare în mod exclusiv pe așteptările de formare a unui mediu concurențial favorabil ce ar încuraja sectorul privat în valorificarea produselor intelectuale. O astfel de stare ar putea conduce la o stagnare a dezvoltării tehnologice. Este necesară promovarea și încurajarea de către stat a activităților de elaborare și valorificare a OPI. Cele mai importante modalități în acest sens sunt consolidarea infrastructurii proprietății intelectuale și asigurarea funcționalității ei, perfecționarea mecanismului de susținere financiar-economică a activității de inovare, asigurarea unui management adecvat al proprietății intelectuale, extinderea pieței OPI.

Obiective specifice:

Încurajarea formării unui climat inovațional favorabil fundamentat pe valorile societății bazate pe cunoaștere și utilizarea eficientă a proprietății intelectuale;

Crearea unui mediu concurențial matur capabil să contribuie la investițiile în crearea și valorificarea produselor intelectuale inovative prin diminuarea ratelor medii ale rentabilității în activitățile economice tradiționale.

Sporirea atractivității investițiilor sectorului privat în cercetare și inovare.

Stimularea utilizării potențialului proprietății intelectuale ca instrument de obținere a avantajelor concurențiale.

Transformarea inovării în condiție majoră pentru creșterea competitivității.

Îmbinarea optimală a reglementării administrative și prin mecanismele pieței a modalităților de încurajare a activității intelectuale.

1.2. Sporirea capacităților de inovare ale instituțiilor de cercetare, centrelor universitare și mediului de afaceri

Elaborarea cunoștințelor, informațiilor și invențiilor prezintă punctul de pornire (inițial) al procesului inovațional, componenta fundamentală a căreia este creativitatea. Principalii generatori ai cunoștințelor și inovațiilor în Republica Moldova sunt: instituțiile de cercetare academice și ramurale; centrele universitare cu profil tehnic, în științele exacte și cele ale naturii; mediul de afaceri; inventatorii și oamenii de creație artistică și tehnică în calitate de persoane fizice. În ultimii ani ponderea acestora în totalul cererilor de brevet de invenție depuse s-a stabilit după cum urmează: instituțiile de cercetare 36%, centrele universitare 22%, mediul de afaceri 2%, persoanele fizice 40%.

Încurajarea sectorului cercetare. În mod tradițional, investigațiile științifice în Republica Moldova, fiind în trecut parte integră a unei diviziuni a cercetării în cadrul URSS și având o puternică componentă fundamentală, erau insuficient orientate spre nevoile reale ale societății. În epoca de tranziție, menținerea acestei stări a lucrurilor a produs o înstrăinare a științei și practicii.

În această perioadă cercetarea s-a axat preponderent pe îndeplinirea unor comenzi de stat, deseori sterile din punct de vedere utilitar. Acestea în mare măsură îndeplineau doar funcția de a asigura supraviețuirea științei ca domeniu de activitate, deoarece în perioada 1990-2004 alocațiile bugetare în sfera C-D s-au diminuat de cca 12 ori. Reformarea cercetării în conformitate cu prevederile Codului cu privire la știință și inovare într-o anumită măsură a întârziat, deoarece o mare parte din potențialul uman disponibil, pe parcursul epocii de tranziție, s-a epuizat (personalul încadrat în sfera C-D s-a diminuat de cca 4 ori, înregistrându-se și o creștere a vârstei medii a cercetătorilor), iar echipamentele științifice sau uzat moral și fizic.

Conform datelor Biroului Național de Statistică, actualmente potențialul științific al țării este constituit din 68 de organizații în cadrul cărora se efectuează investigații științifice ce includ instituțiile de cercetare, centrele universitare, birourile de proiectare etc. Acesta în proporție de 80%, în mod tradițional, este reprezentat de sectorul public. Astfel, în Republica Moldova, la fel ca și în alte țări în tranziție, principalul generator al cunoștințelor și inovației este sectorul public finanțat de la bugetul de stat. Prin urmare, încurajarea capacității de inovare este în mare măsură în funcție directă de resursele limitate ale statului ce pot fi direcționate spre cercetare.

Modelul actual al activității de cercetare în Republica Moldova mai este încă tradițional afectat de dominația totală a **ofertei** în relațiile C-D – sectorul real și de consecințele izolării îndelungate de spațiul științific european și mondial. Valorile economiei de piață, oportunitatea de încadrare a sectorului privat în activitățile de inovare, tot mai intens impun necesitatea axării C-D și inovării **pe cererea** din partea sectorului real al economiei naționale.

Motivarea activității de cercetare și inovare din cadrul centrelor universitare. Actualmente numărul invențiilor brevetate provenite din mediul universitar în Republica Moldova este comparabil cu cel din mediul academic. Însă potențialul de cercetare al universităților, inclusiv baza tehnico-materială a investigațiilor științifice din cadrul acestora, este net inferior celui academic, care la rândul său este la fel depășit de imperativele timpului.

Spre deosebire de centrele universitare din Occident, universitățile din Republica Moldova, inițial au fost edificate după modelul sovietic, ca instituții preponderent educaționale cu o componentă de cercetare nesemnificativă. Prin urmare, încurajarea activității de cercetare a acestora urmează să devină element integrat al unei reforme profunde a sistemului educațional.

Obiectivul protecției drepturilor de PI pentru universități este de a încuraja aplicarea economică a rezultatelor activității de cercetare și a cunoștințelor generate în beneficiul publicului și pentru a crea valoare, a face funcția de cercetare mai atractivă și mai bine promovată.

Managementul PI este un instrument pentru a asigura maximizarea beneficiilor provenite din utilizarea rezultatelor activității intelectuale. Acest lucru necesită auditul universității și departamentelor sale pentru depistarea rezultatelor de cercetare cu potențial comercial, elaborarea unei strategii de protecție a drepturilor de PI, găsirea partenerilor industriali potriviți, și negocierea contractelor corespunzătoare cu ei.

Totodată, mediul universitar nu este familiarizat cu aceste practici și în mai multe țări în acest scop se crează birouri specializate de PI și/sau de transfer tehnologic, care se preocupă de managementul PI sub toate aspectele.

Stimularea activității inovative a mediului de afaceri. În termeni economici, drepturile de proprietate intelectuală pot fi definite ca drepturile de a utiliza și a comercializa (sau de a dispune de) cunoștințe și invenții. DPI sunt un instrument de politică pentru atragerea investițiilor private către activitatea de inovare, cu beneficiile sale pentru societate, care generează stimulente sociale optime pentru activitatea inovatoare a sectorului privat.

Astfel, mediul de afaceri este un factor-cheie în generarea de inovații, dar și cel mai important consumator al acestora, astfel încât putem afirma că scopul suprem al procesului inovațional este valorificarea eficientă a inovațiilor de către mediul de afaceri.

Criza economică și socială caracteristică epocii de tranziție la economia de piață a condus practic la autoexcluderea mediului de afaceri din procesul creației tehnice, dar, în mare măsură, și din cel al valorificării rezultatelor acesteia. Ignorarea de către sectorul real al economiei naționale a inovațiilor, în special a celor autohtone, a creat pericolul transformării cercetării într-un proces lipsit de sens, iar a științei într-o activitate fără viitor.

Astfel, cât de mari n-ar fi eforturile și sursele financiare investite în cercetare, acestea nu sunt în stare să urnească din loc carul inovării (procesul inovațional), fără implicarea mediului de afaceri în calitate de actor principal al acestui proces. Principalele instrumente ale încurajării activității sectorului privat, inclusiv a celei de inovare țin de principiile economiei de piață.

Oportunitatea încurajării creației intelectuale individuale este actuală în primul rând pentru domeniul dreptului de autor și drepturilor conexe. Totodată, ea nu poate fi ignorată nici în cazul invențiilor brevetate, deoarece, după cum s-a menționat, pe parcursul ultimilor 3 ani, cca 40 % din cererile de brevetare a invențiilor depuse la AGEPI au parvenit de la persoanele fizice.

Motivarea și asigurarea protecției proprietății intelectuale

Orice efort de încurajare a elaborării cunoștințelor noi, inclusiv a invențiilor, urmează a fi însoțit de acțiuni de motivare a protecției lor juridice în calitate de OPI, ceea ce creează condiții de valorificare a acestora adecvate economiei de piață.

Specificul dezvoltării inovaționale a Republicii Moldova în calitate de țară mică cu un potențial inovativ fragmentat, impune oportunitatea de a încuraja implementarea tehnologiilor și produselor noi, indiferent de originea acestora și necesitatea brevetării invențiilor autohtone în străinătate.

Obiective specifice:

Promovarea parteneriatelor dintre industrie și sfera C-D, sectorul public și cel privat în scopul stimulării investițiilor private în cercetare, protecția DPI și inovare;

Dezvoltarea capacităților de management al proprietății intelectuale la unitățile publice de cercetare, întreprinderi, mediul de afaceri.

Extinderea cererii de cercetare-dezvoltare-inovare prin sporirea potențialului de absorbție a inovațiilor de către mediul de afaceri;

Sporirea capacităților de C-D și de valorificare a DPI ale instituțiilor de cercetare, centrelor universitare și mediului de afaceri;

Elaborarea și aprobarea unor modalități de susținere a brevetării invențiilor în străinătate;

1.3. Extinderea rolului proprietății intelectuale în promovarea comerțului și atragerea investițiilor. Protecția și utilizarea adecvată a semnelor distinctive, de origine și calitate, a designului industrial și a specialităților tradiționale garantate.

Nu toate OPI se valorifică și se încadrează în circuitul economic atât de anevoios ca invențiile. Semnele distinctive (mărcile, numele comerciale, numele de domeniu), de origine și calitate (indicațiile geografice și denumirile de origine), precum și designul industrial și specialitățile tradiționale garantate se integrează în activitatea economică mult mai intens și mai rapid. Aceasta se datorează faptului că epoca modernă a extins enorm rolul imaginii și a informației în relațiile comerciale. Imaginea s-a transformat într-un fenomen extrem de important al modernității, iar în aspect economic într-o valoare reală în permanentă creștere. Este un proces firesc și pe deplin adecvat tendințelor dominante ale economiei de piață moderne, axate pe subordonarea avansată a activității antreprenoriale intereselor consumatorilor finali, suprasaturarea pieței, diversificarea enormă a produselor, aprofundarea și acutizarea concurenței.

Mărcile, în calitate de semne distinctive și instrumente exclusive ale economiei de piață, sunt actualmente principalele modalități de promovare a imaginii întreprinderilor, produselor și serviciilor în mediul consumatorilor. Extinderea rolului acestora este determinată de mondializarea economiei, creșterea concurenței, diversificarea enormă a produselor și serviciilor cu calități și proprietăți, deseori, identice, ce nu pot fi deosebite de către cumpărători fără efectuarea unor cercetări speciale. În această ordine de idei se constată că activitatea economică depinde mult de prezența pe piață a unor mărci puternice cu o notorietate avansată, inclusiv la nivel internațional și cu un nivel de protecție adecvat.

Mărcile au cea mai mare pondere în totalul cererilor de înregistrare a OPI depuse de către solicitanții naționali (cca 73%), de asemenea, în comparație cu alte OPI, ele sunt cel mai bine protejate peste hotarele țării, doar prin sistemul de la Madrid fiind depuse, până la finele anului 2010, 386 de cereri internaționale. Mărcile sunt și obiectele de proprietate industrială cele mai utilizate pe piață și cele mai comercializate (valorificate), la ele se referă 92% din contractele de cesiune și licență înregistrate la AGEPI. Totodată și cele mai multe litigii, implicarea OPI (cca 90% din numărul total) au ca obiecte mărcile.

În ultimii ani, în calitate de sinonim al mărcii se utilizează termenul “brand”, care ține de marketing și se referă la un concept mult mai larg al imaginii, în special, la imaginea comercială. Cele mai renumite mărci se transformă în **brand-uri**, iar branding-ul devine o activitate de marketing axată pe consolidarea și promovarea imaginii acestora. În această ordine de idei noțiunea de brand se extinde și la nivel de țară. Promovarea unei imagini favorabile a țării a fost pe parcursul ultimului deceniu în vizorul mai multor guverne ale lumii. Conform unui studiu realizat de OMPI, țările care promovează efectiv un brand național, au un avantaj competitiv față de acele țări care nu au o astfel de imagine, iar bunurile și serviciile celor dintâi pot fi vândute la un preț mai mare decât mărfurile identice sau similare și serviciile provenite din alte țări.

Extrem de actuală rămâne problema brandului de țară și pentru Republica Moldova, care este puțin cunoscută la nivel global, dar și european. Logotipul elaborat și lansat în 2007, menit să servească drept brand, nu a devenit pe parcursul acestor ani un instrument eficient de promovare a imaginii țării cu o capacitate distinctivă avansată. O posibilă soluție în acest sens ar fi efectuarea unor activități de rebranding pentru promovarea imaginii pozitive a Republicii Moldova în străinătate, însoțite de măsuri complexe de susținere a acesteia și de promovare a brandului de țară.

Indicațiile geografice, denumirile de origine și specialitățile tradiționale garantate

Prin intermediul indicațiilor geografice și denumirilor de origine consumatorilor li se comunică în mod codificat un anumit mesaj privind calitățile deosebite, caracteristicile sau reputația produselor, atribuite originii lor geografice, condițiilor naturale și/sau etnografice specifice (climă,

componenta apei, solului etc.) sau tradițiile cultural-etnografice și profesionale practicate doar de localnicii zonei respective.

În Occident acestea sunt pe larg practicate în scopul identificării produselor alimentare, în mod special a vinurilor și brânzeturilor. În Republica Moldova, în ciuda prezenței unor tradiții privind utilizarea indicațiilor geografice în calitate de denumiri de origine a vinurilor, unele din acestea devenind chiar notorii la nivel regional, până în prezent doar două (Romanești și Ciurmești) au fost înregistrate în mod legal, fiind astfel supuse protecției.

Pentru armonizarea protecției indicațiilor geografice și denumirilor de origine a produselor cu actele normative și practicile europene, redarea acestui proces a unui impuls dinamic, Parlamentul Republica Moldova în 2010 a adoptat Legea privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate (nr. 66-XVI/2008). Luând în considerație complexitatea enormă a procedeelelor de acordare a protecției acestor OPI, necesitatea încadrării active în acest proces a Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, a comunității de afaceri, realizarea cu succes a prevederilor legii menționate va implica depunerea unor eforturi instituționale și financiare considerabile atât din partea administrației publice centrale, cât și a mediului de afaceri.

În calitate de semne distinctive, care dispun de un sistem de reglementare separat, pe larg se utilizează **numele comerciale și numele de domeniu**, care dispun de capacități avansate de diferențiere a deținătorilor săi. Dreptul asupra numelor comerciale și numelor de domeniu apare în temeiul înregistrării acestora de către organele abilitate (respectiv, Camera Înregistrării de Stat a Republicii Moldova și Întreprinderea de Stat „MoldData”). Odată cu dezvoltarea tehnologiilor informaționale și a comerțului electronic a crescut semnificativ utilizarea semnelor distinctive în mediul digital. Litigiile ce pot apărea în cazul înregistrării unor mărci în calitate de nume comerciale sau nume de domeniu și viceversa, impune oportunitatea coordonării activităților de înregistrare a acestora.

Designul industrial (desenele și modelele industriale) ca obiect al proprietății intelectuale nu se referă la semnele distinctive, având în primul rând o funcție estetică, dar este în atributul indispensabil al economiei de piață. El vizează toate aspectele creativității umane, de la produse ornamentale și obiecte casnice la aparate electronice, de la jucării și articole ce țin de moda și mobilier la ceasuri și mijloace de transport etc. Designul industrial vine să răspundă cerințelor dinamice impuse de consumatori, fiind un factor major în dezvoltarea producției industriale, a comerțului și a unui mediu puternic concurențial și inovativ. Designului industrial îi revine un rol important în dezvoltarea competitivității și a IMM-urilor inovative.

Spre deosebire de mărci, înregistrarea designului industrial de către solicitanții naționali este mai puțin solicitată, constituind 5,6% din totalul cererilor de înregistrare a obiectelor de proprietate industrială depuse de aceștia, fiind mult sub nivelul real al numărului de produse ce încorporează desene și modele industriale, prezente pe piață. În consecință, lipsa protecției juridice adecvate generează conflicte și acte de concurență neloială.

Pe parcursul tranziției, economia Republicii Moldova nu a reușit să asigure o activitate economică în permanentă creștere. Nu a fost posibil de a revigora sectorul industrial, de a spori performanța sectorului agricol și de a pune bazele unui sector terțiar durabil. Drept rezultat, gama de produse pe care Republica Moldova le oferă este foarte omogenă și nu corespunde rigorilor impuse de piețele externe de desfacere. Astfel, din cauza competitivității scăzute a produselor moldovenești, geografia de export a Republicii Moldova este puțin diversificată, circa jumătate din exportul efectuat este direcționat spre piața CSI. În linii mari, Republica Moldova poate fi caracterizată drept o țară cu o piață de desfacere mică, cu capacități limitate de fabricare a produselor competitive.²² Pentru depășirea acestor impedimente, trebuie utilizat în deplină măsură potențialul competitiv al instrumentelor de PI - mărcilor, ca semne distinctive, indicațiilor geografice și denumirilor de origine ca indicatori ai originii și calității, a specialităților tradiționale garantate, ca produse legate de tradițiile poporului, precum și a designului industrial – care contribuie la creșterea competitivității produselor și valorii adăugate a acestora.

²² Strategia națională de dezvoltare pe anii 2008-2011

Obiective specifice:

Sporirea rolului semnelor distinctive și a designului industrial în încurajarea concurenței și creșterea competitivității.

Creșterea rolului PI, în special a mărcilor și indicațiilor geografice, în crearea, dezvoltarea și promovarea imaginii pozitive a țării în străinătate.

Îmbunătățirea imaginii pozitive a produselor/serviciilor moldovenești prin promovarea brand-ului de țară.

Diminuarea riscurilor de contrafacere a produselor/serviciilor și de concurență neloială prin sporirea eficienței protecției semnelor distinctive și a designului industrial.

Avansarea procesului de înregistrare și utilizare a indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate.

1.4.Sporirea rolului dreptului de autor și drepturilor conexe în dezvoltarea culturii, industriilor culturale și tehnologiilor informaționale.

Specificul protecției obiectelor dreptului de autor și drepturilor conexe vizavi de modalitățile de obținere a protecției în cazul proprietății industriale, caracterul extrem de neomogen al componentelor acestuia, dinamismul tehnologiilor informaționale, a celor de multiplicare și difuzare a operelor muzicale, complexitatea gestiunii valorificării acestora, determină necesitatea unor activități continui de sporire a performanțelor în asigurarea protecției, valorificării eficiente și combatere a pirateriei. În acest context, este de menționat faptul că atât la nivel internațional cât și la cel național domeniul proprietății intelectuale are destule restanțe în materie de asigurare a protecției obiectelor dreptului de autor, în special în mediul digital.

Luând în considerație ponderea mereu crescândă în formarea PIB și bugetului public a industriilor culturale și tehnologiilor informaționale activitatea cărora ține de domeniul dreptului de autor și drepturilor conexe este extrem de importantă crearea condițiilor favorabile pentru încurajarea activității de creație, asigurarea unei protecții eficiente operelor respective și a remunerării echitabile și motivaționale a autorilor.

Pentru a asigura buna funcționare, precum și pentru a reflecta transparent, veridic și echidistant activitățile lor, organizațiile de gestiune colectivă (OGC-urile) trebuie să depună eforturi pentru crearea de site-uri accesibile și atractive, care să conțină:

- listele autorilor sau interpreților autohtoni pe care îi reprezintă, actualizate cel puțin o dată pe an, în scopul identificării eventualilor moștenitori, în cazurile de deces ale titularilor de drepturi și repartizării remunerației de autor cuvenite;
- informația cu privire la deciziile adoptate, în special a celor referitoare la majorarea tarifelor și stabilirea comisionului reținut, modalitatea de determinare a încasărilor pentru fondul social de ajutorare materială și pentru fondul de promovare a intereselor membrilor OGC;
- informația privind colectarea și distribuția remunerației, comisionul reținut, modalitatea de verificare a gestiunii economice și financiare de către membrii OGC, alte informații de interes public.

Reieșind din principiile de administrare a drepturilor patrimoniale în vederea colectării și distribuirii remunerației de autor, urmează să fie consolidată capacitatea instituțională a asociațiilor, precum și colaborarea lor cu alte organizații de acest gen. De asemenea, necesită a fi instituite relații de cooperare cu organele de stat care au atribuții în domeniul respectării drepturilor de autor și a drepturilor conexe, precum și cu orga

Obiective specifice:

Continuarea procesului de modernizare a domeniului dreptului de autor și drepturilor conexe.

Sporirea gradului de respectare a prevederilor legislației în domeniul dreptului de autor și drepturilor conexe în mediul digital.

Optimizarea activității de gestiune colectivă a drepturilor de autor și drepturilor conexe prin consolidarea capacităților funcționale și a celor de conlucrare ale organizațiilor de gestiune colectivă cu organizațiile de profil din străinătate.

Încurajarea activităților de conservare și protecție a folclorului și patrimoniului cultural național.

Avansarea pe calea prevenirii și contracarării fenomenelor de contrafacere și piraterie.

1.5.Modernizarea instrumentelor de valorificare și promovare a PI.

Valorificarea brevetelor de invenții și a altor elaborări de ordin tehnico-științific, este în toate țările cea mai slabă verigă a lanțului inovațional. Conform informațiilor statistice doar 6-7% din totalul mondial al invențiilor brevetate sunt implementate. În Republica Moldova acest indicator, conform opiniei experților, atinge doar jumătate din media mondială.

În pofida faptului că indicatorii activității de brevetare a invențiilor și de înregistrare a altor obiecte de proprietate industrială în Republica Moldova îi depășesc pe cei ai unor țări din Europa Centrală, activitatea de C-D nu se soldează cu rezultate sesizabile și avantaje competitive semnificative pentru sectorul real al economiei naționale. Această stare a lucrurilor este în mare parte consecință a unei abordări depășite privind rolul C-D în economia modernă, moștenite din epoca economiei centralizate. Astfel, produsele intelectuale sunt privite doar ca instrumente ale modernizării economiei naționale, și mai puțin ca obiecte ale relațiilor de piață și surse potențiale a unor venituri importante. Abordarea menționată în mare măsură marginalizează promovarea unui **management eficient al proprietății intelectuale** în ansamblu și al inovării în special.

Această stare a lucrurilor în mare măsură este consecință a faptului că managementul, în mod tradițional, își concentrează eforturile preponderent asupra optimizării utilizării resurselor materiale, pe când în societatea modernă principalele rezerve ale dezvoltării economice sunt concentrate în valorificarea eficientă a factorilor imateriali, ce țin de domeniul proprietății intelectuale. Faptul menționat impune necesitatea asigurării unui management adecvat al activităților de elaborare, protecție și valorificare a creațiilor intelectuale. Riscurile legate de pierderea drepturilor asupra OPI, prejudiciile cauzate de utilizarea lor ilicită sporesc actualitatea unui management eficient al proprietății intelectuale.

Totodată, în ciuda faptului că 80% din totalul activităților de cercetare se finanțează din bugetul public, statul practic nu obține avantaje sesizabile din alocările respective. Rezultatele cercetărilor în majoritatea cazurilor nu se aplică în practică, deseori apar dificultăți în finanțarea protecției acestora în calitate de OPI. Unele instituții nu dispun de cunoștințe privind potențialul economic al produselor intelectuale create.

Un important indice al integrării proprietății intelectuale în circuitul economic în condițiile economiei de piață sunt indicatorii **pieței obiectelor de proprietate intelectuală**. În aspect mondial piața OPI, în special a inovațiilor, în ultimele două decenii înainte de criza 2008-2010 s-a transformat în cel mai dinamic segment al pieței, ritmurile anuale de creștere a căreia se estimau la cca 20%. Țările în tranziție, inclusiv Republica Moldova nu s-au încadrat în acest proces. Piața internă a OPI, mai ales cea a inovațiilor, este doar la faza de constituire. Acest fapt frânează considerabil procesul de integrare a OPI în activitățile economice.

Informațiile detaliate despre piața OPI și evoluția ei în Republica Moldova lipsesc. Biroul Național de Statistică nu operează cu date privind capacitatea și indicatorii pieței OPI., Actualmente, o estimare a tendințelor generale privind funcționarea și dinamica acestei piețe poate fi efectuată doar în baza informațiilor înscrise în Registrul contractelor de transmitere a drepturilor. În acest context problema constă în faptul că includerea OPI în registrul nominalizat în Republica Moldova este facultativă, de altfel ca și în țările occidentale.

Informațiile privind înregistrarea contractelor de transmitere a drepturilor pe parcursul ultimilor zece ani denotă o creștere destul de lentă a tranzacțiilor cu OPI, o dominație absolută a comercializării mărcilor vizavi de alte OPI (94 %), o supremație a cesiunii comparativ cu licențierea (89%) și prevalarea pe piața OPI a companiilor străine (cca. 65%). În valori absolute cuantumul

anual al invențiilor comercializate este de ordinul unităților (2006 – 9, 2007 – 1, 2008 – 3, 2009 – 5).

Ca urmare a încadrării insuficiente a proprietății intelectuale în relațiile de piață, se constată și un nivel extrem de scăzut al **capitalizării acesteia**. Astfel, ponderea activelor imateriale în totalul activelor de lungă durată în Republica Moldova constituie cca 1%, pe când în țările industrializate ale Europei Occidentale și SUA - cca 50 % și 70 %, corespunzător. Unice sunt și cazurile utilizării valorii OPI în calitate de contribuție la formarea capitalului social al societăților comerciale, sau includerea acestora în capitalurile sociale ale întreprinderilor funcționale, fapt ce indică și la un nivel insuficient al culturii inovaționale. Astfel, activele corporative în Republica Moldova sunt semnificativ subevaluate.

Extinderea rolului activelor imateriale în dezvoltarea economică este un fenomen nou pentru economia modernă. Prin urmare identificarea, evidența și evaluarea lor implică abordări noi, netradiționale, fapt ce frânează procesul de elaborare a unui sistem eficient de valorificare a acestora.

Încurajarea (Favorizarea) valorificării de către sectorul real al economiei naționale a OPI, în special a invențiilor, impune utilizarea unor motivații aplicate selectiv pentru susținerea activității întreprinderilor inovative. Actualmente, în RM lipsesc criteriile adoptate, de atribuire a calificativului „întreprindere inovativă”. În țările cu o cultură inovațională avansată, în calitate de astfel de criterii, de obicei, se utilizează ponderea producției inovaționale în totalul global al acesteia, care la rândul ei implică necesitatea unei definiții a producției respective. La nivel național în calitate de asemenea criterii se utilizează ponderea produsului inovațional în PIB, în export și în consumul intern.

Obiective specifice:

Asigurarea mobilității colectivelor de cercetare prin cooperarea instituțiilor și savanților proveniți din diverse sfere și domenii pentru realizarea în comun a unor proiecte inovaționale concrete;

Antrenarea sectorului privat în extinderea infrastructurii inovării prin încurajarea creării centrelor de consulting, informaționale, celor de transfer tehnologic etc.;

Internaționalizarea procesului de inovare prin încurajarea absorbției din străinătate a tehnologiilor avansate în baza facilitării leasingului acestora, motivare a protecției invențiilor autohtone în alte țări, a investițiilor străine în sectorul CDI etc.;

Asigurarea accesului mediului de afaceri la rezultatele cercetării create din surse bugetare;

Elaborarea și aprobarea unor criterii privind aplicarea calificativelor „întreprindere inovativă”, „tehnologie avansată”, „produs nou(inovațional)”;

Aplicarea unor indicatori ai inovării compatibili cu cei utilizați în UE: ponderea întreprinderilor inovative, ponderea produsului inovațional în export, ponderea produsului inovațional în PIB, ponderea produsului inovațional în producția globală a întreprinderii etc;

Încurajarea formării pieței produselor intelectuale și extinderii acesteia, atragerea invențiilor create din sursele bugetare și a know-how în relațiile de piață;

Crearea condițiilor pentru monitorizarea pieței produselor intelectuale;

Sporirea capacității de identificare a activelor imateriale ale întreprinderilor și a gradului de încadrare a acestora în bilanțurile contabile;

Susținerea activității de capitalizare a OPI prin eliminarea barierelor în calea includerii valorii acestora în activele corporative și estimarea adecvată a acestora;

Adoptarea și asigurarea aplicării unor instrumente financiare eficiente de susținere și motivare a activităților de inovare (credite preferențiale, fonduri venture, facilități fiscale etc.).

1.6.Încurajarea utilizării PI de către IMM

Consolidarea avantajelor competitive ale IMM într-o perspectivă durabilă este posibilă doar în condițiile utilizării potențialului enorm, oferit în condițiile societății bazate pe cunoaștere, de domeniul proprietății intelectuale, promovării tehnologiilor avansate, implementării unor produse și servicii noi. Pentru IMM dezvoltarea inovațională deseori poate fi unica cale de supraviețuire. Totodată, IMM au cel mai mare nevoie de susținere în promovarea valorificării proprietății intelectuale și a inovării în mod special. Acest fapt reiese atât din capacitățile reduse de finanțare ale IMM, cât și din lipsa unor echipamente performante de cercetare, iar deseori și a competențelor

profesionale în unele domenii. Deseori managementul IMM nu apreciază la justa valoare prioritățile valorificării OPI și avantajele concurențiale pasibile ce pot proveni din aplicarea acestora. Prin urmare, infrastructura proprietății intelectuale, inclusiv cea inovațională trebuie să fie destinată în primul rând activității IMM.

Potențialul de inovare al IMM-urilor este enorm și se bazează pe crearea și valorificarea PI. Specificul acesteia constă în caracterul său universal, fiind concomitent generată și valorificată atât în cadrul marilor corporații, cât și în cel al întreprinderilor mici și mijlocii. Mai mult decât atât pentru multe sfere de activitate bazate pe creativitate și inovare businessul mic dispune de un șir de priorități, cele mai evidente dintre acestea fiind următoarele:

- în IMM de obicei se asigură condiții mult mai favorabile creației, care dispune de un caracter pur individual;
- activitatea de creație contravine tendințelor de birocratizare și ierarhizare excesivă, caracteristică întreprinderilor mari;
- în IMM inventatorul, proprietarul și managerul deseori sunt întruchipați în aceeași persoană, fapt ce contribuie la soluționarea contradicțiilor gestiunii corporative;
- noile tehnologii informaționale creează pentru IMM condiții de activitate accesibile anterior doar marilor corporații.

În condițiile când implementarea inovațiilor a devenit un factor determinant al creșterii economice, iar prioritățile IMM s-au manifestat pe deplin în activitățile economice practice, încurajarea dezvoltării acestora pe calea inovațională a devenit un imperativ al timpului.

Obiective specifice:

- Sporirea beneficiilor IMM provenite din utilizarea OPI;
- Axarea suportului procesului inovațional preponderent pe activitatea IMM;
- Îmbunătățirea activității de pre-diagnoză a proprietății intelectuale pentru IMM;
- Asigurarea accesului IMM la informațiile privind protecția proprietății intelectuale;
- Încurajarea creării și funcționării companiilor de tip spin-off și start-up de întreprinderi noi start-up;
- Acordarea IMM a serviciilor de pre-diagnoză a PI;
- Asigurarea accesului IMM inovative la sursele financiare în condiții preferențiale (credite, granturi nerambursabile etc.);
- Stimularea interesului IMM pentru dezvoltarea inovațională;

Obiectivul 2. Perfecționarea și armonizarea continuă a cadrului normativ național din domeniul proprietății intelectuale cu evoluțiile din legislația și practica comunitară și cu acordurile internaționale la care Republica Moldova este parte

2.3. Continuarea procesului de perfecționare și armonizare a legislației în domeniul proprietății intelectuale

În procesul de evaluare de către experții europeni a progresului atins de Republica Moldova în armonizarea legislației cu standardele UE în domeniul drepturilor de PI²³, a fost constatat faptul că cele mai multe realizări au fost atinse în ultimii ani. Cu toate acestea, mai există anumite lacune în ceea ce privește armonizarea deplină. În opinia experților, acestea nu sunt de ordin legislativ, dar mai mult sistemic și țin de optimizarea funcționării domeniului în ansamblu.

Totodată, procesul de perfecționare și armonizare a legislației proprietății intelectuale este unul continuu, dat fiind complexitatea domeniului și interconexiunea sa cu cele mai diverse ramuri ale economiei, științei, culturii, atât la nivel național cât și internațional. Ultimele evoluții în cadrul comitetelor permanente ale OMPI în domeniul brevetelor, mărcilor, designului industrial, indicațiilor geografice, dreptului de autor etc., atenția de care se bucură domeniului PI atât în cadrul OMPI,

²³ SLAG

OMC, UNECE, UNESCO, cât și în cadrul UE, dar și la nivel regional, atestă o permanentă schimbare și dezvoltare ascendentă a acestuia. În consecință, sistemul național de protecție trebuie ajustat în permanență la schimbările ce intervin.

Nu mai puțin important este procesul de ajustare a cadrului legislativ național la schimbările sau obligațiile asumate de Republica Moldova ce intervin urmare a unor acorduri bilaterale de ordin politic sau economic ce implică și domeniul PI.

Obiective specifice:

Monitorizarea permanentă a sistemelor internațional și comunitar (european) de protecție și respectare a DPI în scopul evaluării gradului de armonizare a sistemului național și, la necesitate, elaborarea proiectelor noi de reglementări;

Continuarea procesului de ajustare a legislației naționale la normele de procedură ale UE prin adoptarea de modificări și completări ale regulamentelor conexe legilor de specialitate în domeniul PI;

Definitivarea elaborării actelor normative subordonate Legii privind dreptul de autor și drepturile conexe, armonizată cu *acquis-ul* comunitar;

Modificarea cadrului normativ național în vederea completării acestuia cu prevederi privind controlul *ex-officio*, întru realizarea obligațiilor ce revin Republicii Moldova în virtutea Acordului UE-RM privind protecția indicațiilor geografice;

Îmbunătățirea cadrului normativ național privind mijloacele de asigurare a respectării drepturilor de proprietate intelectuală în Republica Moldova.

2.2. Promovarea intereselor Republicii Moldova în procesul de elaborare a normelor juridice internaționale sau regionale în domeniul PI

Calitatea de membru cu drepturi depline a Republicii Moldova în organizațiile internaționale sau regionale în domeniul PI reprezintă o oportunitate de a promova și a apăra interesele naționale în procesul de elaborare a normelor juridice internaționale sau regionale pertinente. În cadrul OMPI Republica Moldova urmează să participe de asemenea la reuniunile Grupului statelor Europei Centrale și Țărilor Baltice în vederea coordonării poziției comune referitor la problemele vizate. Poziția țării urmează să fie coordonată la nivel național conform prevederilor legislației în vigoare.

Obiective specifice:

Elaborarea documentelor aferente pentru participarea și reprezentarea intereselor naționale în cadrul Consiliului Interstatal pentru problemele protecției juridice și apărării proprietății intelectuale;

Participarea și reprezentarea intereselor naționale la lucrările Comitetelor permanente, Grupurilor de experți etc. în cadrul OMPI și altor organisme internaționale axate pe problematica proprietății intelectuale.

Obiectivul 3. Dezvoltarea, modernizarea, sporirea transparenței și coerenței sistemului național de proprietate intelectuală

Sistemul național de proprietate intelectuală existent este complex din punct de vedere instituțional, bazat pe un fundament legislativ solid și este integrat în sistemele internațional și regional, din spațiul CSI. Totodată, există multe probleme de sistem ce împiedică sau diminuează eficiența funcționării acestuia, cum ar fi lipsa de coordonare între instituții, dezvoltarea insuficientă a unor subsisteme (domeniul indicațiilor geografice), lipsa experienței necesare în unele domenii etc.

Modernizarea sistemului național de proprietate intelectuală urmărește alinierea acestuia la necesitățile de dezvoltare economică, industrială și socială a țării. În acest context, este deosebit de utilă preluarea experienței țărilor dezvoltate economic, în care PI este un factor important al creșterii competitivității și bunăstării.

Obiective specifice:

Creșterea gradului de cooperare și comunicare între instituțiile implicate în sistemul de PI;

Crearea și dezvoltarea sistemului național de protecție a indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate;

Preluarea celor mai bune practici europene în domeniul protecției obiectelor de PI și respectării drepturilor în domeniul PI;

Aproximarea legislativă și instituțional-tehnologică a sistemului național de brevete cu sistemul brevetului european;

Implementarea unui mecanism de colectare, procesare și diseminare a datelor privind respectarea drepturilor de PI, asigurarea unui dialog constructiv cu persoanele interesate;

Crearea cadrului necesar pentru consolidarea și susținerea infrastructurii unităților de cercetare-dezvoltare și a entităților de transfer tehnologic și de inovare;

Dezvoltarea unei modalități eficiente și echilibrate privind asigurarea respectării drepturilor de proprietate intelectuală și de luptă împotriva contrafacerii și pirateriei.

Dezvoltarea unei rețele de informare în domeniul proprietății intelectuale la nivel național în corespundere cu practicile europene;

Perfecționarea sistemului de mandatar autorizați în domeniul proprietății intelectuale;

Impulsionarea activității de evaluare a activelor imateriale, inclusiv a OPI.

Obiectivul 4. Consolidarea capacităților instituționale ale organelor abilitate cu funcții și responsabilități privind protecția, asigurarea și respectarea DPI și dezvoltarea unei infrastructuri (cooperări) eficiente de prevenire și combatere a fenomenelor de contrafacere și piraterie

4.1.Coordonarea activităților diverselor instituții publice implicate în protecția drepturilor de proprietate intelectuală prin intermediul unei conduceri strategice

Conform constatărilor experților europeni, cele mai mari impedimente pentru armonizarea deplină a legislației cu standardele UE în domeniul drepturilor de PI în Republica Moldova sunt legate de un spectru de obstacole care împiedică implementarea efectivă a acesteia, și anume: coordonarea neadecvată a agențiilor de implementare; absența unei direcții strategice de implementare (inclusiv lipsa unor date concrete vizând planificarea, activitatea desfășurată și rezultatele obținute în lupta contra pirateriei și a contrafacerii); completarea insuficientă cu personal și alte constrângeri vizând anumite mijloace/resurse; necesitatea permanentă de instruire continuă a organismelor de implementare și de inițiative adiționale de informare; necesitatea de a atinge un nivel mai înalt de specializare judiciară pentru cauzele ce țin de PI; lipsa unei angajări suficiente a titularilor de drepturi în procesul de implementare, precum și nivelul redus de dezvoltare a sistemului de gestionare colectivă a drepturilor de autor și drepturilor conexe în Republica Moldova.

De asemenea, se constată o disproporție între implicarea eficientă, dar excesivă a AGEPI în îndeplinirea sarcinilor ce țin de implementarea legislației, promovarea sistemului de PI, asigurarea respectării drepturilor de proprietate intelectuală și inerția relativă a celorlalte componente ale sistemului. Sub acest aspect, se recomandă o implicare mai activă a **Comisiei Naționale pentru Proprietatea Intelectuală (CNPI)** nu doar în vederea coordonării activității diferitelor ministere și instituții care au responsabilități în domeniul PI în Republica Moldova, dar și pentru a asigura conducerea necesară și a impune voința profesională întru executarea legislației în vigoare privind asigurarea respectării drepturilor în Republica Moldova.

Obiective specifice:

Intensificarea activității CNPI în vederea dezvoltării unui sistem de bune practici privind protecția PI și de realizare a efectului maxim în reducerea pirateriei și contrafacerii;

Identificarea și inițierea de către CNPI a măsurilor necesare pentru distribuirea responsabilităților instituțiilor publice în domeniul PI;

Elaborarea și adoptarea de către CNPI a unor metodologii de evaluare a cauzelor și gradului fenomenelor de contrafacere și piraterie, precum și a contribuției PI în dezvoltarea economiei.;

Consolidarea rolului CNPI în dezvoltarea sistemului național de PI și în lupta cu pirateria și contrafacerea;

Asigurarea unui grad înalt de transparență în activitatea CNPI.

4.2. Consolidarea capacităților instituționale ale organelor abilitate cu funcții și responsabilități privind protecția juridică a PI

Protecția juridică a proprietății intelectuale pe teritoriul Republicii Moldova, sub formă de proprietate industrială, dreptul de autor și drepturi conexe, este organizată și coordonată de către AGEPI. Reieșind din rolul central care îi revine în asigurarea funcționalității sistemului și multitudinea funcțiilor și atribuțiilor pe care le îndeplinește AGEPI, se impune o eficientizare a acestora.

Urmare a creării cadrului normativ în domeniul protecției indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate și desemnării autorităților competente în acest domeniu, este necesară dezvoltarea mecanismelor practice în vederea valorificării potențialului acestor OPI.

Obiective specifice:

Consolidarea capacităților instituționale și operaționale ale AGEPI: îmbunătățirea structurii instituțional-organizatorice și a capacităților AGEPI de a răspunde provocărilor globalizării și erei digitale, instituirea unui sistem de management al calității în activitățile AGEPI;

Consolidarea resurselor umane în domeniul PI prin asigurarea unui sistem de instruire și de formare continuă a personalului AGEPI, implementarea sistemului de transmitere a cunoștințelor „train the trainer”.

Modernizarea sistemului tehnologiilor informaționale AGEPI și ajustarea acestuia la tehnologiile utilizate în oficiile de PI din statele UE și OEB. Implementarea sistemului de depunere electronică a documentelor, utilizând semnătura digitală și gestionarea electronică a documentelor în cadrul AGEPI.

Diversificarea serviciilor în domeniul proprietății intelectuale și creșterea calității acestora.

Sporirea capacităților de promovare a sistemului de PI la nivel local și regional; preluarea celor mai bune practici privind sensibilizarea, educarea și familiarizarea publicului cu domeniul și importanța PI;

Intensificarea cooperării cu autoritățile naționale ce dețin responsabilități în domeniul proprietății intelectuale cu organismele europene și internaționale.

Consolidarea capacităților instituționale și operaționale ale autorităților competente: MAIA, Ministerului Culturii, Ministerului Sănătății, Ministerului Mediului și Ministerului Construcțiilor și Dezvoltării Regionale în vederea punerii în aplicare a sistemelor și procedurilor specifice aferente recunoașterii, înregistrării și utilizării denumirilor de origine și indicațiilor geografice pentru produsele din domeniile reglementate, precum și celor ce țin de înregistrarea și producerea specialităților tradiționale garantate;

4.3. Consolidarea capacităților instituționale ale organelor abilitate cu funcții și responsabilități privind asigurarea respectării drepturilor de PI

Instituțiile implicate în sistemul național de PI sunt foarte diferite atât din punct de vedere al funcțiilor și atribuțiilor ce le revin, cât și din punct de vedere al capacităților lor de funcționare. Pentru o bună funcționare a întregului sistem este necesar de asigurat un nivel de dezvoltare compatibil al tuturor instituțiilor, deoarece deficiențele de funcționare ale unei verigi conduce la scăderea eficienței în activitatea altor instituții sau a sistemului în ansamblu.

Sporirea eficienței activității Serviciului Vamal ce ține de importul, exportul și tranzitul ilegal al mărfurilor contrafăcute este considerată drept una dintre cele mai majore soluții pentru asigurarea efectivă a respectării drepturilor în Republica Moldova. Serviciul Vamal se confruntă cu grave probleme legate de tranzitul mărfurilor contrafăcute ce provin în principal din Rusia și Ucraina, cu

provocările de la granița cu Transnistria, numărul mare de posturi la frontieră (104 în total), folosirea insuficientă a atribuțiilor sale ex-officio.

În ceea ce privește Ministerul Afacerilor Interne (poliția), unitatea specializată în domeniul PI de la MAI, de asemenea, este incapabilă să țină pe cont propriu, pasul cu investigarea și prelucrarea acțiunilor ce țin de încălcarea dreptului de PI.

În cadrul sistemului judiciar, reprezentanții Curții de Apel și Curții Supreme de Justiție prezintă un interes real în aplicarea eficientă a legislației PI în instanțele lor de judecată. Cu toate acestea, există anumite dificultăți legate de specializarea și instruirea judecătorilor, lipsa expertizei tehnice specializate etc..

Un alt element-cheie de care depinde eficiența funcționării sistemului de asigurare a drepturilor de PI este implicarea titularilor de drept. Conlucrarea acestora cu autoritățile vamale și poliția este necesară pentru a identifica și sechestra mărfurile ce încalcă drepturile de PI pentru a iniția procedurile legale și a furniza probe în ședințele de judecată. Piața mică a Republicii Moldova și procedurile de durată nu stimulează titularii de drepturi străini să coopereze eficient cu autoritățile vamale și poliția. În materie civilă, de asemenea, este necesar ca titularii de drepturi să inițieze acțiuni legale pentru protecția drepturilor lor.

Obiective specifice:

Sporirea capacităților Serviciului Vamal prin dezvoltarea unei strategii de îmbunătățire a performanțelor de depistare a cazurilor de încălcare a drepturilor de proprietate intelectuală la frontieră;

Extinderea activității Serviciului Vamal asupra controalelor exportului și tranzitului;

Consolidarea relațiilor de cooperare a Serviciului Vamal, Ministerului Afacerilor Interne și AGEPI cu deținătorii principali ai drepturilor de PI;

Sporirea capacităților MAI și preluarea celor mai bune practici ale țărilor membre UE vis-à-vis de standardele statistice privind încălcarea drepturilor;

Implementarea unui mecanism de colectare, procesare și diseminare a datelor privind respectarea drepturilor de PI, asigurarea unui dialog constructiv cu persoanele interesate;

Sporirea capacităților sistemului judiciar: specializarea și instruirea judecătorilor;

Sporirea capacităților instituționale ale Procuraturii generale vis-a-vis de investigarea cazurilor de încălcare a drepturilor de PI;

Consolidarea capacităților în domeniul protecției concurenței (ANPC).

Obiectivul 5. Promovarea și dezvoltarea unei culturi avansate în materie de PI, sensibilizarea și conștientizarea publicului larg cu privire la rolul PI și sporirea interesului față de protecția și respectarea drepturilor de proprietate intelectuală

Conform Declarației de la Tokyo privind cultura proprietății intelectuale (2004), doar o societate cu un nivel înalt de cultură în domeniul PI, care înțelege și respectă creația intelectuală, se îndreaptă în direcția stabilității, ceea ce permite nu numai dezvoltarea economică durabilă, dar, de asemenea, dezvoltarea invențiilor și inovațiilor pentru a contribui la rezolvarea problemelor care amenință întreaga societate, generațiile actuale și viitoare, rezultând în prosperitatea omenirii.

Necesitatea dezvoltării culturii în domeniul PI este deosebit de acută pentru țările postsovietice, inclusiv Republica Moldova, care, în virtutea condițiilor istorice, nu au tradiții în ceea ce privește protecția și respectarea drepturilor de proprietate intelectuală. Este necesar de a spori nivelul de conștientizare de către societate a faptului că drepturile de proprietate intelectuală, aplicate corect, sunt capabile să revigoreze toate sectoarele și să stimuleze creativitatea, inovația și progresul spre binele întregii țări. Este necesar de asemenea de a cultiva respectul față de munca intelectuală și rezultatele ei, materializate în proprietatea intelectuală, precum și de a sensibilizat societatea privind

daunele și pericolele ce le comportă produsele contrafăcute și pirat pentru bunăstarea și sănătatea oamenilor.

O cultură avansată în ceea ce privește crearea și valorificarea economică a proprietății intelectuale, inclusiv a cunoștințelor, trebuie să fie construită de la primele etape ale educației și la toate nivelurile. Educația privind proprietatea intelectuală trebuie să includă în sistemul național de învățământ, cu conținut adaptat pentru fiecare nivel: preuniversitar, profesional-tehnic, universitar și post-universitar.

Învățământul în masă referitor la proprietatea intelectuală va crea condițiile de a avea, pe termen mediu și lung, o societate conștientă de valoarea propriei creativități și a beneficiilor pe care le poate obține prin inovare și urmare valorificării drepturilor asupra creațiilor proprii. Această conștientizare va stimula de asemenea o cultură a inovației, contribuind astfel la o dezvoltare rapidă economică, socială, culturală, științifică și tehnologică.

5.1.Sporirea accesului la informațiile și cunoștințele din domeniul PI

Diseminarea cunoștințelor și informației din domeniul PI este vitală pentru dezvoltarea culturii în domeniul PI, iar în scop final, pentru funcționarea și consolidarea sistemului național de PI. Pe parcursul întregii perioade de existență a sa, AGEPI a desfășurat în permanență o activitate susținută în acest sens, monitorizând cerințele utilizatorilor și impactul informației de PI, furnizând informația actuală privind procesul inovațional, protecția obiectelor de proprietate intelectuală, și urmărind diversificarea formelor de difuzare a acesteia.

Obiective specifice:

Optimizarea condițiilor de documentare în domeniul PI prin susținerea activităților bibliotecilor publice și universitare de diseminare a informațiilor din domeniul PI;

Consolidarea capacităților de informare în domeniul PI prin crearea și dezvoltarea rețelei naționale de centre regionale/teritoriale de PI;

Sporirea gradului de informare a societății cu privire la rolul PI pentru creșterea competitivității întreprinderilor, dezvoltarea economică, socială și culturală a țării;

Creșterea nivelului de conștientizare a importanței protecției și respectării drepturilor de PI prin promovarea și popularizarea continuă a cunoștințelor privind legislația în domeniul PI pentru diferite categorii de utilizatori ai sistemului de PI;

Îmbunătățirea accesului la informația și cunoștințele din domeniul PI prin intermediul mijloacelor moderne și TIC (paginii web AGEPI și a altor instituții și organizații cu responsabilități în domeniul PI);

Creșterea gradului de utilizare a mijloacelor informatice și de comunicare în scopul combaterii încălcărilor drepturilor de PI: elaborarea și promovarea web site-ului Stop Pirateria (www.stoppirateria.md);

Amplificarea activităților de promovare a PI și necesității protecției și respectării drepturilor de PI cu implicarea Camerei de Comerț și Industrie a R Moldova și a filialelor ei din teritoriu.

5.2.Instruirea și educarea în domeniul proprietății intelectuale prin intermediul sistemului preuniversitar, universitar și post-universitar

Activitatea de instruire, educare, reciclare și perfecționare a cadrelor este extrem de importantă, având menirea de a contribui la însușirea de către specialiști și publicul larg a unor noi cunoștințe și tehnologii moderne în domeniile lor concrete de activitate, perfecționarea calităților lor profesionale, a profilului și specificului muncii, pregătirea noilor cadre de specialiști în sfera protecției juridice a proprietății intelectuale.

Obiective specifice:

Creșterea gradului de cunoaștere a domeniului proprietății intelectuale prin intermediul sistemului de învățământ la toate etapele de instruire;

Creșterea numărului de specialiști cu pregătire specială în domeniul proprietății intelectuale prin crearea specializărilor la masterat în domeniul PI;

Consolidarea capacităților cadrelor didactice prin organizarea cursurilor de pregătire profesională la AGEPI a profesorilor facultăților de drept, a facultăților tehnice și economice a instituțiilor de învățământ din republică în domeniul protecției PI;

Sporirea interesului și a gradului de conștientizare de către tineretul studios a importanței PI prin organizarea Conferinței științifice a studenților în domeniul protecției și respectării drepturilor de PI, cu participarea instituțiilor internaționale și regionale cu tematica axată pe problemele actuale ale societății (Schimbarea climei, Implementarea inovațiilor verzi, PI și sănătatea publică, protecția cunoștințelor tradiționale și a folclorului etc.);

Cultivarea conștientizării de către elevi a importanței produsului intelectual prin organizarea în comun cu Programul Junior Achievement pentru Moldova a activităților de sensibilizare în domeniul PI a elevilor din instituțiile de învățământ preuniversitar din republică;

Promovarea creativității tinerei generații prin susținerea activității de cercetare și inovare în rândul elevilor;

Modernizarea și îmbunătățirea performanțelor privind elaborarea, multiplicarea și distribuirea materialelor educaționale și promoționale în domeniul PI pentru elevi și studenți

5.3. Creșterea gradului de conștientizare a drepturilor de proprietate intelectuală de către societate

Conștientizarea de către publicul larg a importanței PI, necesității protecției, asigurării și respectării drepturilor de PI este o condiție *sine qua non* a unei bune funcționări a sistemului național de PI. Această problemă este una de actualitate permanentă pentru Republica Moldova, unde se atestă încă un nivel scăzut de cultură în domeniul PI.

Obiective specifice:

Elaborarea și realizarea programelor de promovare și diseminare a informației cu privire la drepturile de proprietate intelectuală (prin intermediul materialelor video și a materialelor tipărite);

Desfășurarea activităților de informare și instruire a consumatorilor cu privire la pericolele bunurilor piratate și contrafăcute;

Organizarea companiilor naționale de luptă cu contrafacerea și pirateria;

Organizarea cursurilor de instruire de scurtă durată pentru jurnaliștii ce activează în domeniul PI cu participarea specialiștilor AGEPI și a instituțiilor abilitate în domeniu, cu invitarea experților internaționali;

Organizarea concursului jurnaliștilor pentru cea mai bună expunere a problemelor legate de dezvoltarea activității tehnico-științifice, inovaționale și de raționalizare din țară, precum și diseminarea informației în domeniul PI.

Obiectivul 6. Aprofundarea cooperării internaționale, regionale și bilaterale în scopul integrării sistemului național de PI în cel internațional și regional

Prin însăși natura proprietății intelectuale, sistemul național de PI este parte integrantă a sistemului internațional de PI. Administrarea sistemului de protecție a proprietății intelectuale implică o activitate de **cooperare internațională** intensă, care să sprijine dezvoltarea continuă a domeniului, să creeze premise pentru dezvoltarea potențialului intelectual, creativității și inovațiilor, să contribuie la formarea unui climat favorabil investițiilor în noile tehnologii și produse, să asigure o piață stabilă și o concurență loială.

În contextul evoluțiilor internaționale din ultimii ani și în special al proceselor de globalizare economică și extinderea Uniunii Europene, a devenit extrem de importantă crearea și menținerea

unui climat de cooperare între oficiile de proprietate intelectuală, precum și între acestea și instituțiile internaționale specializate în domeniu.

Conform statutului său, AGEPI reprezintă Republica Moldova în OMPI, în alte organizații internaționale și interstatale pentru protecția proprietății intelectuale și întreține relații de cooperare.

Activitatea AGEPI privind relațiile internaționale constă și în monitorizarea implementării acordurilor internaționale și regionale în domeniul proprietății intelectuale la care Republica Moldova este parte. Colaborarea cu Organizația Mondială de Proprietate Intelectuală (OMPI) cuprinde, dincolo de modernizarea legislației și implementarea tratatelor OMPI la nivel național, un spectru larg de alte activități, în principal, instruirea și perfecționarea specialiștilor în domeniul proprietății intelectuale; consolidarea rolului proprietății intelectuale în dezvoltarea economică și socială a țării, creșterea eficienței administrării a sistemului de protecție a PI și de promovare a cunoștințelor de profil.

AGEPI colaborează și cu alte organe și agenții specializate ale ONU, în particular cu UNICEF și UNESCO în domeniul drepturilor de autor, participă la lucrările grupurilor de lucru ale UNECE care abordează problematica proprietății intelectuale, inovațiilor și competitivității.

Activitatea în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului (OMC) în domeniul PI este realizată prin participarea la lucrările Consiliului TRIPS și monitorizarea implementării Acordului TRIPS la nivel național.

Un vector important al relațiilor externe actuale este cel european, AGEPI având menirea să creeze condiții pentru colaborarea cu administrațiile de referință din Europa, a căror experiență constituie modele pentru continuarea consolidării sistemului de PI, și să identifice instrumentele de adaptare și implementare a acelor practici care s-au dovedit performante și care sunt apreciate ca fiind potrivite cu specificul și obiectivele sistemului național de protecție a proprietății intelectuale. Din acest considerent, s-a acționat pentru stabilirea unor relații de colaborare și asistență reciprocă cu instituțiile europene, atât direct cât și în contextul Planului de acțiuni Republica Moldova–Uniunea Europeană. De asemenea, s-a urmărit asigurarea unei relații deschise și cooperante cu Comisia Europeană și instituțiile sale în vederea demonstrării continue a angajamentului față de procesul de integrare în Uniunea Europeană.

Nu în ultimul rând, s-a acționat cu prioritate pentru menținerea și intensificarea colaborării cu Organizația Europeană de Brevete în scopul armonizării procedurilor naționale de protecție a invențiilor prin brevet cu sistemul brevetului european din perspectiva accederii Republicii Moldova la acest sistem.

Un rol important se atribuie cooperării cu statele membre ale UE și statele candidate. În acest sens, AGEPI organizează vizite de documentare, acțiuni de colaborare cu instituțiile similare din statele membre, se implică activ în programele Uniunii Europene destinate statelor din Politica Europeană de Vecinătate și celor din Parteneriatul Estic.

AGEPI se bucură de o susținere permanentă din partea Guvernului Statelor Unite ale Americii, în special în vederea perfecționării cadrelor naționale din domeniul proprietății intelectuale și luptei cu contrafacerea și pirateria.

Colaborarea regională în cadrul CSI s-a realizat prin participarea Republicii Moldova, în calitate de stat membru, la Convenția Eurasiatică de Brevete (CEAB), Consiliul Interstatal pentru Protecția Proprietății Industriale (CIPPI) și Comisia comună de lucru a statelor membre ale Acordului pentru combaterea încălcărilor drepturilor de proprietate intelectuală. Acestea de la urmă recent s-au unificat în Consiliul Interstatal pentru problemele protecției juridice și apărării proprietății intelectuale.

S-au stabilit raporturi de colaborare cu o serie de organizații și asociații internaționale nonguvernamentale, printre care: Federația Internațională a Industriilor de Fonograme (IFPI), Asociația Europeană a titularilor de drepturi React-Network, Business Software Alliance etc.

Reieșind din importanța cooperării internaționale pentru buna funcționare a sistemului național de PI, precum și în contextul cursului de integrare a țării în Uniunea Europeană, pe parcursul următorilor ani relațiile de cooperare internațională urmează să fie aprofundate și dezvoltate în continuare.

Obiective specifice:

- Aprofundarea colaborării internaționale și regionale;
- Aprofundarea colaborării bilaterale cu OMPI și UPOV;
- Consolidarea colaborării cu instituțiile Uniunii Europene în domeniul PI;
- Consolidarea colaborării cu oficiile naționale de peste hotare, organizațiile guvernamentale și nonguvernamentale în domeniul PI;
- Aderarea la convenții și tratate internaționale noi în domeniul PI;
- Internaționalizarea protecției OPI, cooperarea eforturilor în vederea combaterii fenomenelor contrafacerii și pirateriei la nivel local, regional și internațional;
- Monitorizarea îndeplinirii angajamentelor conform Acordurilor multilaterale și bilaterale semnate de Republica Moldova.

Capitolul IV

Impactul implementării strategiei.

Rezultatele scontate și indicatorii de progres.

Principalele beneficii economico-sociale ale implementării prevederilor prezentei Strategii țin de crearea condițiilor favorabile tranziției la societatea bazată pe cunoaștere și calea inovațională a creșterii economice, consolidarea activităților de protecție a drepturilor asupra produselor intelectuale, diminuării nivelului de contrafacere și piraterie. Acestea sunt următoarele:

- a) creșterea competitivității sectorului real al economiei naționale urmare extinderii rolului cunoștințelor, informațiilor și imaginii în producția și comercializarea mărfurilor și serviciilor;
- b) sporirea ponderii tehnologiilor avansate și industriilor culturale în completarea bugetului de stat și în ocupația forței de muncă;
- c) îmbunătățirea calității creșterii economice prin accelerarea tranziției la calea inovațională de dezvoltare a economiei;
- d) crearea condițiilor favorabile funcționării societății bazate pe cunoaștere și a unei culturi inovative adecvate;
- e) sporirea indicatorilor activității inovaționale;
- f) creșterea gradului de conștientizare a rolului exclusiv al cunoștințelor, informației, imaginii favorabile în funcționarea societății moderne;
- g) sporirea atractivității și imaginii activităților științifice, inovative și de creație, crearea unui climat inovațional și intelectual favorabil;
- h) consolidarea capacităților instituționale ale ministerelor și departamentelor implicate în protecția și asigurarea drepturilor de PI;
- i) diminuarea nivelului de contrafacere și piraterie;
- j) aprofundarea integrării sistemului național de protecție a PI în sistemul european și mondial;
- k) îmbunătățirea accesului sectorului privat, în special al ÎMM, la produsele inovaționale create din sursele bugetare;
- l) sporirea nivelului de capitalizare a PI;
- m) sporirea capacităților CNPI și AGEPI de coordonare a activităților ce țin de buna funcționare a domeniului PI.

Costurile finale ale implementării Strategiei urmează a fi estimate în baza informațiilor prezentate de către organele responsabile de realizarea acțiunilor prevăzute în Planul de acțiuni de organele responsabile de realizarea acestora și vor întruni sursele bugetului de stat, cele nonbugetare, private și provenite din asistență străină.

Cele mai importante rezultate scontate ale implementării strategiei constau în următoarele:

- crearea unor mecanisme financiare de încurajare a procesului inovațional, principalii noi pentru RM: capitalul venture, facilități fiscale, credite preferențiale;
- consolidarea infrastructurii proprietății intelectuale și a inovării ;
- formarea mecanismului de funcționare a managementului PI;
- creșterea gradului de cultură a publicului larg în domeniul PI;
- sporirea calității cercetării și a protecției rezultatelor acesteia;
- crearea unui sistem efectiv de gestiune colectivă a dreptului de autor și drepturilor conexe;
- susținerea brevetării în străinătate;
- sporirea investițiilor în inovare;
- implicarea activă a sectorului privat în procesul de inovare; crearea condițiilor favorabile pentru extinderea pieței PI și creșterea capitalizării acesteia;
- integrarea în sistemul european de protecție a invențiilor prin promovarea aderării la convenția Europeană de Brevet;
- elaborarea și implementarea mecanismelor practice de protecție a IG, DO și STG;
- sporirea imaginii în străinătate a țării și a produselor provenite din Republica Moldova.

Principalii indicatori ai realizării prevederilor Strategiei sunt:

- quantumul surselor financiare utilizate pentru finanțarea cercetării și inovării;
- ponderea întreprinderilor inovative în totalul acestora;
- numărul invențiilor brevetate;
- numărul brevetelor menținute în vigoare;
- numărul invențiilor brevetate în străinătate,
- numărul soiurilor de plante protejate;
- numărul desenelor/modelelor industriale înregistrate;
- numărul mărcilor înregistrate;
- numărul mărcilor înregistrate în străinătate;
- numărul IG și DO protejate;
- numărul tranzacțiilor cu OPI incluse în Registrul obiectelor licențiate și cesionate;
- numărul OPI gajate;
- numărul rezidenților parcurilor științifico tehnologice și incubatoarelor de inovare;
- ponderea activelor imateriale în totalul activelor de lungă durată;
- rata pirateriei și contrafacerii;
- numărul litigiilor judiciare privind încălcarea drepturilor asupra OPI;
- volumul exportului de produse cu IG și DO (Aviz ME).

Capitolul V Etapele de implementare ale strategiei

Implementarea Strategiei va fi efectuată în două etape: prima – în anii **2011-2013**; a doua – **2014-2015**.

Prima etapă va fi axată preponderent pe definitivarea mecanismelor de încurajare a activității inovaționale, perfecționarea infrastructurii și managementului proprietății intelectuale, asigurarea creșterii capacității de inovare a instituțiilor de cercetare, a rolului proprietății intelectuale în funcționarea IMM, elaborarea și valorificarea modalităților practice de înregistrare și protecție a IG și DO, consolidarea capacităților instituționale ale instituțiilor cu atribuții și responsabilități în domeniul PI, consolidarea capacităților funcționale ale organizațiilor de gestiune colectivă.

A doua etapă întrunește sarcinile ce țin de constituirea unei piețe mature a OPI, integrarea acestora în circuitul economic, crearea condițiilor de tranziție la calea inovațională a creșterii economice și valorile societății bazate pe cunoaștere, elaborarea și implementarea unui mecanism efectiv de gestiune colectivă a dreptului de autor și a drepturilor conexe.

În scopul monitorizării îndeplinirii prevederilor Planului de acțiuni privind realizarea obiectivelor Strategiei vor fi utilizați indicatorii expuși în Capitolul IV. Dărilor de seamă respective vor fi prezentate anual CNPI și expuse pe site-ul AGEPI.

Anexe:

Anexa 1- Principalele documente strategice naționale care au tangență cu domeniul PI;

Anexa 2 - Legislația națională, convențiile, tratatele și acordurile internaționale, precum și cele regionale în domeniul PI, la care Republica Moldova este parte;

Anexa 3 - Lista actelor legislative care au fost amendate urmare a armonizării legislației

Anexa 4 - Principalii indicatori ai funcționării sistemului național de PI.

Planul de acțiuni (proiect).